

Վ-91

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ
ԴՐԱՍՏԱՄԱՆ ԿԱՆԱՔԱՆԻ ԱՆՎԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ ՌԱՋՍՎԱՐԱԿԱՆ ԴԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԻՆՍԻՏՈՒՏ

Մեմորյու ավագիցելով
Հ. Հ. Հովհաննեսի կողմէից
Խնդրությունը պահպանվելու մասին
6.05.13 թ. Հ. Հովհաննեսի կողմէ

ՄՈՎԱԵՍՅԱՆ ՀՈՎՍԵՓ ԻՍՐԱՅԵԼԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՆ
ԱՊԱՐՈՎՄԱՆ ՀԻՄՆԱՆԴԻՐՆԵՐԸ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԼԵԳԻՏԻՄՈՒԹՅԱՆ ՀԱՍՏԵՔՆՈՒՄ

ԻԳ.00.02.- «Քաղաքական ինստիտուտներ և գործընթացներ» մասնագիտությամբ
քաղաքական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման համար
ներկայացված ատենախոսություն

ՍԵՂՄԱԳԻՐ

ԵՐԵՎԱՆ 2013

ԱՍՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅԱՆ ՔԵՆԱՆ ԻՎԱՍՏԱՏՎԵԼ Է ԵՐԻԱՆԻ ԱԳԵՏԱԿԱՆ ԻՎԱԾԱՐԱՐԱՆՈՒԹ

Գիտական դեկավար

քաղաքական գիտությունների
դոկտոր, պրոֆեսոր
Մ. Մ. Սարգարյան

Պաշտոնական ընդուհմախոսներ՝

քաղաքական գիտությունների
դոկտոր Ա. Վ. Կրանեսյան

քաղաքական գիտությունների
թեկնածու Վ. Ռ. Քալաշյան

Առաջատար կազմակերպություն՝

Դայ-Ռուսական /Մլավոնական/
համալսարան

Աստենախոսության պաշտպանությունը տեղի կունենա 2013 թ. հունիսի 6-ին, ժամը 15:00-ին, ՀՀ ՊՆ ԱՌՀԻ-ում գործող ՀՀ ԲՈՅ-ի 056 «Քաղաքական գիտություններ և միջազգային հարաբերություններ» մասնագիտական խորհրդի նիստում

Մասնագիտական խորհրդի հասցեն՝ ՀՀ 0037, ք. Երևան, Կ. Ռուբենյան փողոց 56/6
Աստենախոսությանը կարենի է ծանոթանալ ՀՀ ՊՆ ԱՌՀԻ-ի գրադարանում

Սեղմագիրը առաքված է 2013 թ. մայիսի 5-ին:

056 մասնագիտական խորհրդի
գիտական քարտուղար,
պատմական գիտությունների դոկտոր

Պ. Ա. Չորանյան

ԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒԹԱԳՐԻՑ

ԹԵՍԱՅԻ ԱՐԴԻԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ: Քաղաքական լեզիտիմության հիմնախնդրությունը ուսումնասիրումը արդիական է ժողովրդավարական կերպափոխան գործնականություններում, որոնք հայտնվելով քաղաքական զարգացման ճգնաժամերի (քաշխնան, մասնակցության, շարժունակության, նույնականացման, լեզիտիմության) մեջ, չեն կարողանում ապահովել ազգային անվտանգության ընդարձակվածորական արդյունավետ իրականացումը։ Ավելին, օգտվելով ժողովրդավարության բնույթից, ժողովրդահամ ուժերը, հեղափոխականացման լեզիտիմությունը՝ ազգային անվտանգության ապահովման (այսուհետ՝ ԱԱԱ) համար ստեղծելով ներքին և արտաքինական համապատասխան ապահովման նոր սպառնալիքներ։ Նետիշորիդության նոր անկախացած երկրներում տեղի ունեցած «գունավոր» կամ «պատրաճքային» հեղափոխությունները քաղաքակրթական, ինստիտուցիոնալ, սոցիալ-հոգեբանական և աշխարհաքաղաքական հիմքերի տարամատվածությունը վերանայեցին «առաջին սերնդի ժողովրդավարների հշխանության լեզիտիմացման գծայնության արդյունավետությունը։ Ուսումնասիրված թեմայի տիրույթներում ուշագրավ է նաև արաբական երկրների քաղաքական զարգացումների շիթայնությունը, որտեղ պատրաճքային ժողովրդավարության դերակատարները ներքին ու արտաքին նոր ազդակների օգնությամբ մերժեցին հշխանության ներկայացուցիչների լիազորությունների լեզիտիմությունը։

Քաղաքական լեզիտիմության նկատմամբ գիտական հետաքրքրությունը մեծացել նաև գլոբալ կերպափոխումներով պայմանավորված, քանի որ զարգացած մեջապնդ ներում գործառնություն միջնակայության տարածնույթը բախտումնայնությունը մարտահրավիր է քաղաքական լեզիտիմությանը, որովհետև ստեղծում է «կենտրոն-ծայրամաս» անվտանգության քաղաքականության արժեքայնության բևեռացում։ Այս համատեքստում անհրաժեշտ է ուսումնասիրել զարգացում-լեզիտիմության համախնդրում-անվտանգություն փոխարարերությունների բազմաչափության համադրականության հիմնախնդիրները՝ անցումից համախմբում հարացույց ենթատեքստում բացահայտելով ազգային անվտանգության ընդարձակված օրակարգականացման և ժողովրդավարության որակի միջև եղած կապը։ Այս մոտեցման տիրույթներում արդիական է ՀՀ-ում ժողովրդավարական լեզիտիմության հաստատման հիմնախնդիրի ուսումնասիրում՝ ազգային անվտանգության ընդարձակված օրակարգական պահովման և ամբոխավարության, մարդկանալիքային կանխման, ինչպես նաև նոր սպառնալիքների բացահայտման նկատառումներով։ Նետարար անհրաժեշտ կարևորել ժողովրդավարական լեզիտիմության ուսումնասիրման անհրաժեշտությունը գիտավերլուծական կառավարում իրականացնելու համար։

Ամփոփելով վերոգրյալը՝ կարևորենք հետազոտության արդիականության պայմանավորող հետևյալ հանգամանքները՝

- քաղաքական համակարգի զարգացման համատեքստում լեզիտիմության ուսումնասիրության անհրաժեշտություն՝ հաշվի առնելով ազգային անվտանգության պահովման երաշխիքների հիմնախնդիրները,

- քաղաքական լեզիտիմացման տիրույթներում ազգային անվտանգության օրակարգի իրականացման հարցը,

- ժողովրդավարական լեզիտիմության ապահովում ՀՀ-ում անվտանգության սոցիալական տարածության ընդարձակման դիմամիկայում,

• սոցիալ-քաղաքական ցանցերի դերը՝ ՀՀ-ում ազգային անվտանգության բաղադրականության արդիականացման գործընթացում,

• ցանցակենտրոնությամբ գործառնվող ժողովրդավարական լեզիտիմության և կայուն զարգացման միջև եղած կապի հիմնավորումը՝ որպես ՀՀ ազգային անվտանգության ապահովման արդիականացման ռազմավարական հիմնախնդիր,

• «Լավ կառավարումը» որպես ՀՀ ազգային անվտանգության ապահովման նոր սպառնալիքների կանխման գրավական՝ անցումից-համախմբում տիրույթներում,

• Խաղաղության մշակույթը՝ ՀՀ ժողովրդավարական լեզիտիմության և ռազմավարական կայունության փոխհարաբերությունների արդյունք:

Հետազոտության հիմնական նպատակներն ու խնդիրները: Սույն ատենախոսության հիմնական նպատակը քաղաքական լեզիտիմության իրեն ՀՀ ազգային անվտանգության ապահովման երաշխավորի ուսումնասիրությունն ու տեսական առաջարկությունների մշակումն է: Ժողովրդավարական քաղաքական լեզիտիմության հաստատման նկատառումներով իշխանության համակարգի քաղաքակրթական փոխակերպությունների արդյունավետության դիտարկումն է՝ ազգային անվտանգության ընդարձակված օրակարգի սոցիալական տարածության արդիականացման միջոցով: Միևնույն ժամանակ քաղաքական լեզիտիմությունն ուսումնանասիրել է ՀՀ ազգային անվտանգության ուղղված ներդաշնակ-աններդաշնակ նոր սպառնալիքները կանխատեսելու, ինչպես նաև ժողովրդավարական համախմբման համար: Նշված նպատակի իրականացման նկատառումներով առաջարկում ենք հետևյալ կոնկրետ խնդիրները.

• Ուսումնասիրել քաղաքական լեզիտիմության նորելեները՝ որպես բնականոն արդիականացման գործընթացի արդյունք,

• Դիտարկել ԱԱԱ ընդարձակված օրակարգի և իշխանության իրականացման մշակույթի լեզիտիմացման փոխայմանավորվածությունը,

• Բացահայտել քաղաքական լեզիտիմության և գերիշխանության համակարգաստեղծ սկզբունքները՝ ԱԱԱ գործընթացում,

• Վերլուծել քաղաքական իշխանության լեզիտիմացումը որպես ՀՀ-ում ԱԱԱ վերաբերյալ գիտելիքների շարունակական նորարացման գործընթաց,

• Հիմնավորել քաղաքական լեզիտիմացման ազդեցությունը խաղաղության մշակույթի և ռազմավարական մասնակցության գործառման վրա, որոնք իրենց դերային առանձնահատկություններով՝ ՀՀ ԱԱԱ բնականոն արդիականացման պատասխանատուններ են,

• Մշակել լեզիտումության անկումը կանխող կառուցակարգեր՝ ՀՀ ԱԱԱ գործընթաց ներառելով լավ կառավարման սկզբունքները,

• Վերլուծել լեզիտիմացումից լեզիտիմություն տիրույթներում անվտանգապահապահ արժեքների փոխհարաբերությունը՝ հիմնավորելով բնականոն արդիականացման անհրաժեշտությունը,

• Կարենորել էլիտաների համագործակցությունը, որի օգնությամբ «Հայկական աշխարհի» տիրույթներում կատեղվի նոր քաղաքական տեքստ՝ հիմնված ազգային մրցունակության բարձրացման և նոր աշխարհակարգի կայացման գործընթացի մասնակցության վրա:

Հետազոտության ընդհանուր մեթոդաբանությունը: Հիմնախնդիրի ուսումնասիրության մեթոդների ընտրության հարցում որոշիչ են քաղաքական գիտության զարգացման արդի հրամայականները: Քաղաքական լեզիտիմության ուսումնասիրությունն իրականացվել է քաղաքական փիլիսոփայության, անցումագիտության, համախմբագիտության, քաղաքական սոցիոլոգիայի, քաղաքական մարդաբանության, քաղաքական հերմենևտիկայի, ներոլոգիայի (ցանցագիտության), ինչպես նաև անվտանգագիտության (սեկյուրիտոլոգիա) շրջանակներում: Նշված գիտաճյուղերի

տիրույթներում օգտագործվել է ինչպես հաճակարգային, այնպես էլ նվազաքանական մեթոդաբանությունը՝ գրամանիտելով քաղաքական լեզիտիմության ինստիտուցիոնալ, սոցիալ-հոգեբանական և քաղաքակրթական մոտեցումները Կիրարակել են նաև սիներգետիկ և աքտուոգիական մեթոդները: Այս ամեն հնարավորություն է տվել քաղաքական լեզիտիմությունը որպես ՀՀ ԱԱԱ երաշխասված դիտարկել բազմավեկտորության մեջ՝ կարևորելով ժողովրդավարական անցում համախմբում գործընթացի տարրերությունները:

Ուսումնասիրության առարկան: Ցանցային կառավարման պայմաններում ազգային անվտանգության ապահովման հիմնախնդիրների ուսումնասիրումն քաղաքական իշխանության լեզիտիմության համատեքստում:

Ուսումնասիրության օբյեկտը: ՀՀ ազգային անվտանգության ընդարձակված օբյեկտը ապահովման քաղաքականությունն է ժողովրդավարական լեզիտիմության հատակածումնական մշակույթի արդիականացման պայմաններում:

Հիմնախնդիրի գիտական մշակվածության աստիճանը: Դեռևս անտիկ աշխարհության իշխանության հեղինակությունը, արդարությունը, նրա նկատմամբ ունեցած հավաքածու դիտարկել են Պլատոնը, Արիստոտելը, Ցիցերոնը, Պոլիբիոսը, Պլուտարքոսը և այլք. Վերածննդից հումանիստական պահանջների ոգուն համահունչ Աստօն բացարձակությունը սահմանափակեց քաղաքագիական հումանիզմով, որի հիմնան վրա բացարձակությունը էր Ազգ-պետության («Stato») իշխանության լեզիտիմությունը: Որպես Ազգ-պետության տեսարան՝ Ն. Մաքրավելին (1469-1527) առաջինն էր, որ տարանջանային պետությունը հասարակությունից և Տիրակալին (Պրինցիպուս) դիտարկելով որպես ազգային պետության անվտանգության երաշխավոր՝ հիմնափորեց պետական իշխանության լեզիտիմության երկիրը՝ բնույթը՝ ՈՒԺ/ԽԱՐԴԱՎԱՍՔ ԱԱԱԶՆՈՒԹՅՈՒՆ/ԱԶԱԿՅՈՒԹՅՈՒՆ («Ապրավելյան կենտավորուս»). «Ինաստուտ Տիրակալը պետք է միշտ հոգա, որ իր հպատակները բոլոր հանգամանքներում տիրույթության նկատմամբ հավատի, վստահության պահանջունը ունենան»²:

16-17-րդ դարերից սկսած Ազգ-պետության ձևավորմանը նոր դերակատարություն վերաբերյալ գիտելիքների շարունակական նորարացման գործընթաց, իշխանության մշակույթի և ռազմավարական մասնակցության գործառման միջոցով:

• Հիմնավորել քաղաքական լեզիտիմացման ազդեցությունը խաղաղության մշակույթի և ռազմավարական մասնակցության գործառման վրա, որոնք իրենց դերային առանձնահատկություններով՝ ՀՀ ԱԱԱ բնականոն արժեքներ են,

• Մշակել լեզիտումության անկումը կանխող կառուցակարգեր՝ ՀՀ ԱԱԱ գործընթաց ներառելով լավ կառավարման սկզբունքները,

• Վերլուծել լեզիտիմացումից լեզիտիմություն տիրույթներում անվտանգապահապահ արժեքների փոխհարաբերությունը՝ հիմնավորելով բնականոն արժեքներուն մեթոդների հիմնափորման նպատակով (Թ. Չորսը և Զ. Լոքը կարևորել քաղաքական լեզիտիմության և անվտանգության փոխայմանավորվածությունները՝ «պակտային» տրամաբանությունը³): Լեզիտիմության և լեզիտիմացման ժամանակական մոտեցումների հիմքում Ս. Վեբերի (1864-1920) տեսությունն է⁴, որը իշխանության

¹ Ст. Платон. Сочинения. В 3-х мм. М., Мысль, 1968-1971; Аристотель. Сочинения. В 4-х мм. М., Мысль, 1976-1984; Цицерон Марк Туллий. О государстве. О законах. О обязанностях. Речи. Письма. Предисл. Е. И. Егунова, М. 1999; Полибий. Всеобщая история. В 3-х м. СПБ., 1994:

² Ст. Макиавелли Н., Сочинения Государь, Изд. 2-е, М., Наука, 2002, с. 60, 74-75

³ Ст. Гоббес Т. Левиафан, или материя, форма и власть государства церковного и гражданского. -М., Мысль, 2001, Локк Джон. О государственном правлении. Избранные философские произведения. Прав. общ. ред. А. А. Макаровского, Издательство социально-экономической литературы. М.-1960:

⁴ Ст. Вебер М. Типы легитимного порядка: условия и право// Вебер М. Избранные произведения. М., 1984. С. 638—643; Вебер М. Сословия и классы. Перевод с немецкого А. Б. Рахманова// Вестник Московского университета. Сер. 18. Социология и политология. №. 4, 2003; Вебер М.. Хозяйство и общество. Часть I. Экономика, общественное устройство и власть, глава III. «Типы господства и их отношение к экономике». Сокращенный и адаптированный перевод с нем. Е. Ляпуновой// под ред. Н. Головиной

պետության-հասարակության ինստիտուցիոնալ գործունեության արդյունավետությունը պայմանավորեց լեզիտմության արժեքային բազմաչփությամբ: Բացահայտելով հայատակելու և ենթակելու դրամատճառները, լեզիտմության արդարացման և լեզիտմի գերիշխման տեսակները՝ Ս. Վեբերը լեզիտմությունը ներկայացրեց որպես անհատների կողմից հասարակական կապերով պայմանավորված ենթակման հստակ և կանոնավոր կարգ:

Հանրագումարելով XX դարի 50-60 թթ. Աֆրիկայի, Ասիայի և Լատինական Ամերիկայի նոր անկախացած պետությունների արդիականացման փորձը՝ ականանական վերլուծական կենտրոններում քաղաքական զարգացման զգնաժամերի հաղթահարման շուրջ ծավալվեցին բուռն բանավեճեր: Լեզիտմության զգնաժամի հիմնախնդիրն սկսեց ուսումնասիրվել պյուրայիստական սկզբունքների ներդրման օրինաչփությունների և առանձնահատկությունների համատեքսուում⁵: Այս շրջանակներում կարերվեց քաղաքական լեզիտմության ինստիտուցիոնալացման նորմը, որի հիմքի վրա էլ հարաբերական անկախության մեջ ուսումնասիրվեցին մարդինալության, դեմագոգիայի և մանիպուլացիայի մակարդակները տեղեկատվահղորդակցական տարաբնույթ հսկերի բազմաչփության տիրույթներում⁶: Ավելին, Դ. Խատոնը, նորովի մեկնարաննելով Ս. Վեբերի լեզիտմության տեսությունը, այն դրեց քաղաքական համակարգի իր տեսության հիմքում⁷: Իսկ Ս. Լիփսեթը քաղաքական համակարգի կայունությունը պայմանավորեց լեզիտմացման դիմանիկայով⁸:

20-րդ դարի 60-ականներից «Յորմենական ակումբի» տեսարանները, գիտատեխնի-

http://www.soc.ru:8101/persons/golovin/r_weber2.html. Вебер М.. Избранное. Образ общества: Пер. с нем.-М.: Юрист, 1994:

⁵ Стю Майлс Ч. Властвующая элита.- М.: Мир, 1959; Миллс Ч. Социологическое воображение // пер. с англ. О. А. Оверемко. Под общей ред. и с предисловием Г. С. Батыгина.-М.: Издательский Дом Стратегия, 1998; Бурдье Пьер. Лук государствства: генезис и структура бюрократического поля. Российско-французского центра социологии и философии Института социологии Российской Академии наук, Институт экспериментальной социологии, СПБ.:Алтей1999; Жувенель Б. де Власть.Естественная история ее возрастания, Пер. с франц.В.П.Гайдамика, М.,ИРИСЭН.Мысли, 2010, Блондель Ж., Политическое лидерство: путь к всеобъемлющему анализу. перевод с англ. Квашина Г. М.; М.- Российская академия управления, 1992; Нозик Р., Анархия, государство и утопия. пер. с англ. Б. Пинскера под. ред. Ю. Кузнецова и А. Куряева.- М.: ИРИСЭН, 2008, Musonda M. Anthony, Political legitimacy: The quest for the moral authority of the state, a philosophical analysis, LMU Bibliothek, Munchen, 2006;

⁶ Стю Лиотар Жан-Франсуа Состояние постмодерна, пер. с франц. Н.А.Шматко,М.,Изд. АЛЕТЕЙ,1998; Политическая наука: новые направления, под ред. Р. Гудина и Х. Л. Клингеманна. Научный редактор русского издания профессор Е. Б. Шестопал. Вече.-М.: 1999; Кацельс М., Информационная эпоха: экономика, общество и культура: Пер. с англ. под научн. Ред. О.И. Шкаратина. – М., ГУ ВШЭ, 2000; Уэбстер Ф., Теории информационного общества/Пер. с англ. М. В. Арапова, Н. В. Малыхиной; Под ред. Е. Л. Вартановой. – М., Аспект Пресс, 2004; Инглхарт Р. Постмодерн: меняющиеся ценности и изменяющиеся общества.ПОЛИС, №4; Хойслинг Р.Социальные процессы как сетевые игры.Социологические эссе по основным аспектам сетевой теории.Пер. с нем./ Пер. с нем.Б.Скуратова, Н. Полякова, М.: Логос- Альтера, 2003; Rhodes R. A. W., Binder Sarah A., Rockman Bert A. The Oxford Handbook of Political Institutions. New York, Oxford University Press Inc., 2006; March James G. and Olsen Johan P. Rediscovering institutions: the organizational basis of politics. New York, Free Press, 1989;

⁷ Стю Easton D., System analysis and its classical critics. The political science reviewer, Vol. III, 1973, 269-301, http://www.mmis.org/pr/03_01/easton.pdf, 20.09.2012, 14:17:

⁸ Стю Lipset S. M., Political man: the Social Bases of Politics. Johns Hopkins University Press. Michigan, 1981

⁹ Стю Мелоуз Л., Рандерс Й., За пределами роста. М., Прогресс-Универс. 1994; Печчен А., Человеческие качества. М., Мир 1984: Форрестер Л., Мировая динамика: пер. с англ. – М:ООО Изд. ACT, 2003; Гаврышевин Б. К эффективным обществам: Пути в будущее: доклад Римскому Клубу. Киев, Гнозис 2009. Вайнзекер Э., Ловинс Э., Ловинс Л. ФАКТОР ЧЕТЫРЕ. Затрат — половина, отдача — двойная. Новый

6

կական հեղափոխության առաջընթացի տարաբնույթ արդյունքներով պայմանավորվածարպիկեցին ապահովել համընդիանուր անվտանգություն Մարդու կողոփոխություններում¹⁰: Այս համատեքստում զարգացման տեսարանները քաղաքական լեզիտմության զգնաժամի հաղթահարման համար և խաղաղության մշակույթի փոխհարերությունների շեշտադրմանը փորձեցին կանխել «ծայրամաս-կենտրոն» խողոքը՝ համում համընդիանուր ռազմավարական անվտանգությամբ¹¹: Նմանօրինակության մոտեցման արդյունքում, քաղաքական լեզիտմության զգնաժամը դիտարկելով որակական վատարանքային կերպափոխման արդյունքը, Յ. Յարեմասը կարևորեց ռազմական կազմի և իրացիոնալացմի փոխհարաբերությունները, որի առկայությամբ է պայմանավորված սոցիալական գիտելիքի արդիականացումը¹²: Արդեն 20-րդ 1990-ականների «խաղաղության հետազոտությունների կոպենհագենյան դպրոցը» ծևավորած Յոհան Գարլունգի, Բարդի Բուզանդի և ուրիշ հետազոտողների գաղափարները «կոչու» «փափուկ» անվտանգություն ապահովող մեխանիզմի մասին շեշտադրեց ռազմավարական մասնակցությամբ և ժողովրդավարական լեզիտմության կողմնակից սոցիալական դերակատարների արդիականացման հիմնախնդիրը¹³:

Կերպափոխվող հասարակություններում առկա անորոշությունների կանխման նկատմամբ տառապմներով քաղաքական լեզիտմության և նրա զգնաժամի հաղթահարման նկատմամբ ուսումներով Ս. Յանքինգքոնը, Ա. Լեյփհարթը, Ա. Պշեռովսկին, Ֆ. Զաքարիան կարևորություն ընտրազամվածի քաղաքական գիտակցության, ժամանակի պատրանքային իրական ընկալումների, համանարդկային և ազգային անվտանգության ապահովման արդիականացման հիմնախնդիրները՝ անընդհատ փոփոխվող («Արևմտաթքը և մանաւագիտական աշխարհը»), «քաղաքական շուկայի արդիականացնում», «կենտրոն-ծայրամաս») տեսակատվահղորդակցական ցանցային տարածություններում¹⁴: Նմանօրինակ մոտեցուած դրական դերակատարների արդիականացման հիմնախնդիրը՝ որպես գերակա

доклад Римскому клубу. Перевод А. П. Заварницина и В. Д. Новикова под ред. академика Г. А. Месяца. М.: Academia, 2000:

¹⁰ Стю Бейтсон Г., Экология разума. Избранные статьи по антропологии, психиатрии и эпистемологии. Пер. с англ. М., Смысл, 2000, Tom Lombardo The Future Evolution of the Ecology of Mind, Center for Future Consciousness 2009 www.odysseyofthefuture.net: (14.11.2012)

¹¹ Стю Кеннеди П., Вступая в двадцать первый век, Пер. с англ. / М., Издательство “Весь мир”, 1999; Луман Никлас Власть, Пер. с нем. А. Ю. Антоновского, М. 2001:

¹² Стю Jurgen Habermas, Legitimation Crisis, Great Britain, 1973:

¹³ Стю Фајլունգ Յ., Խաղաղություն խաղաղ միջոցներով. խաղաղություն և հակամարտություն զարգացում և քաղաքականություն, ՍԴԱԿ, Եր., 2005, Buzan Barry. People, states and fear: the national security problem in international relations. Great Britain, Biddies Ltd., 2007, Bain William. The empire of the Security Border in the Post-Cold War Context// International Journal of Peace Studies. Volume 6, No. 4, autumn - Winter 2001, http://www.gmu.edu/programs/icar/jips/vol6_2/Laitinen.htm (01.03.2012) :

¹⁴ Стю Хантингтон С., Политический порядок в меняющихся обществах. – М., Прогресс-Традиция, 2000; Хантингтон С., Третья волна. Демократизация в конце XX века / Пер. с англ.-М., Российской политической энциклопедия (РОССПЭН), 2003; Хантингтон С., “Кто мы? Вызовы американской национальной идентичности, Транзиткнига, М., 2004; Лейпхарт А., Демократия в многосторонних обществах: сравнительное исследование / Пер. с англ. Под ред. А.М. Салмини, Г.В.Каменской. – М., Аспект Пресс, 1997; Пшеворский А., Лемократия и рынок. Политическое и экономические реформы в Восточной Европе и Латинской Америке. Пер. с англ./ Под ред. проф. Бажанова В. А. – М., Российской политической энциклопедия (РОССПЭН). Хедл Л. и др., Глобальные трансформации: Политика, экономика, культура. Пер. с англ. В.В. Сапова и др., М., Практис, 2004; Алмонд Г., Верба С., Гражданская культура: стабильность демократии / Полис, 1992, N 4, Горбачев М.С. и др., Границы глобализации. Трудные вопросы современного развития., М., Альпина Паблишер, 2003; McFaull M., The Forth Wave of Democracy and Dictatorship. Noncooperative Transitions in the Postcommunist World, World Politics, 2002, Janusz Zarkaria Fareed. The Post-American World. NY, W. W. Norton & Company Inc., 2008:

յուրյուն դիտարկելով մարդու իրավունքների և խաղաղության մշակույթի արդիականացումը¹⁵: Վերջարադրյալը դրուց հատուկ ուշադրություն դարձնել ազգային անվտանգության ռազմավարության մշակման գործընթացին՝ կարևորելով «անցում-համախմբում» հարացոյցի բազմակողմանի ուսումնասիրումը¹⁶: Ինստիտուցիոնալացման ({«աֆրիկյան», «Եվրոպական», «արևելյան», «հետխորհրդային»}) ճգնաժամերի արդյունքում առաջացած բազմանկարդակ քաղաքականակարգական անորոշությունների կանխման նկատառումներով սիներգետիկական նոտեցման օգնությանը¹⁷ մշակվեցին նոր կառուցակարգեր: Վերջինս, բարձրացնելով համագործակցության կազմակերպման աստիճանը, կանխում է ազգային անվտանգության դեմ ուղղված ներդաշնակ և աններդաշնակ նոր սպառնալիքները ինչպես աստիճանակարգային, այնպես էլ ցանցային կառավարման միջոցով¹⁸: Բազմարովամդակ մասնագիտական գրականության արկայությունը դեռևս չի նշանակում, որ քաղաքական լեզիտիմության թեման սպառված է կերպափոխման գործընթացում գտնվող հետխորհրդային երկրների համար: Այսօր արդեն ժողովրդավարացման «երրորդ ալիքի» շրջանակներում գտնվող երկրների փորձագետները հսկայածավալ օյութ են կուտակել այդ երկրների քաղաքական համակարգի լեզիտիմացման որակի (վստահություն, արդարություն, հեղինակություն, հավատ) չափանիշներ վերաբերյալ¹⁹: Մշակելով երկակի լեզիտիմության սկզբունքներ՝ կարևորվեց արդյունքի, ժամանակի, սրբեսի կառավարումը անվտանգության ընդարձակված օրակարգի իրականացման քաղաքականության տիրույներում²⁰:

¹⁵ Steu Kinley David. Civilising globalization: human rights and the global economy. Cambridge University Press, UK, 2009; Kaarbo Juliet, James Lee Ray. Global Politics, 10th edition. WADSWORTH CENGAGE learning, Boston, MA, 2011; Siby K. Joseph Towards an Understanding of a Culture of Peace, 2005 <http://www.gvpwardha.in/documents/books/culture-of-peace/4.pdf>, (10.11.2012); Josef De Rivera Assessing the Basis for a Culture of Peace in Contemporary Societies, Journal of Peace Research, vol. 41, no. 5, 2004, http://web.pdx.edu/~abyron/peace_ed/Wk4/culture1.pdf; Philippe Tunamsifu Shirambere CULTURE OF PEACE II: GOOD GOVERNANCE, July 2011:

¹⁶ Steu Модернизация и политика в XXI веке/ отв. ред. Ю. С. Оганисян; Ин-т социологии РАН.-М.: Российской политической энциклопедия (РОССПИ), 2011; Иноземцев В. Л. Лемократия и модернизация: к дискуссии о вызовах XXI века/ Центр исследований постиндустриального общества; Вступ. Статья В. Л. Иноземцева.-М.: Европа, 2010; Мировая политика в условиях кризиса. Под. ред. С. В. Кортунова.-М.: Аспект Пресс, 2010:

¹⁷ Steu Пригожин И. Стенгерс И. Порядок из хаоса. Новый диалог человека с природой. - М.: Эдиториал УРСС, 2000; Эбелинг В., Энгель А., Физика процессов эволюции, М., Эдиториал УРСС, 2001; Малинецкий Г.Г., Хаос. Структуры. Вычислительный эксперимент: Введение в нелинейную динамику. М., Эдиториал УРСС, 2000; Синергетическая парадигма. Нелинейное мышление в науке и искусстве. М., Прогресс-Традиция, 2000; Арнольд В.И., Теория катастроф. М., Наука, 1990; Табор М., Хаос и интегрируемость в нелинейной динамике. Пер. с англ., М., Эдиториал УРСС, 2001.

¹⁸ Steu Кин Дж., Лемократия и гражданское общество, Пер. с англ., Послесл. М.А. Абрамова, М., 2001; Политическая наука: новые направления, Под. ред. Р. Гудина и Х.-Л. Клингеманна, М., 1999; Глушенко В. Государствология и правология: Кризисология государства, государственное антикризисное управление, М.: ИП ГВВ, 2012;

¹⁹ Steu <http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=1>

²⁰ Steu Richard A. Couto The Politics of Terrorism: Power, Legitimacy, and Violence, Toward Development of Politics and the Political Vol. 6, No. 1, March 2010; Peter Koller On the Legitimacy of Political Communities, RMM Perspectives in Moral Science 2009, <http://www.rmm-journal.de/>; Daniel Gaus The Dynamics of Legitimation Why the study of political legitimacy needs more realism, ARENA Working Paper September 2011, <http://www.arena.uio.no>; Anthony M. Musonda Political Legitimacy: The Quest for the Moral Authority of the State, A Philosophical Analysis, Munchen, LMU Bibliothek 2006; Alexander Maxwell A Brief History of Political Legitimacy: Demotic Ideology and the Spread of Democracy, Nebula 7.4, December 2010; David Brown Civil Society Legitimacy and Accountability:

ՀՅ ազգային անվտանգության ռազմավարության ապահովման գործընթացը համապարփակ ուսումնասիրվել է գեներալ-մայոր Յ. Ս. Քորանջյանի²¹ կողմից: Նրա նորագույն մոտեցումները արմատապես ընդարձակեցին անվտանգության ապահովման սոցիալ-քաղաքական տարածությունը՝ շեշտադրելով, որ հայության համար «Ազգային անվտանգության ուղղված ներքին և արտաքին ներդաշնակ-աններդաշնակ սպառնական ներքին համակողմանի պատասխանելու համար կարևոր է մասնակցել նոր աշխարհակարգի կայացնան և լինելիության գործընթացին»²²:

ՀՅ ռազմական անվտանգության և ընդհանրապես ազգային անվտանգության բնագավառին առնչվող քաղաքական-իրավական հիմնախմբներն ուսումնասիրել է Տ. Քոչարյանը՝ ըստ բազմակողմ և երկվող ծևաչափերի խճախողելով ՀՅ համագործակցությունը ՀԱՊԿին, ՆԱՏՕ-ին և ԵԱՀԿ-ին, ինչպես նաև ՌԴ-ին, ԱՄՆ-ին և մյուս երկրների հետ²³:

«Նորավանք» գիտակրթական հիմնադրամի կողմից 2003 թ. իրականացրած դրամաշնորհի շրջանակներում ուշագրավ են Ս. Շահգելյանի, Ս. Սաֆարյանի և Ա. Աղայանի գորույնները՝ նվիրված ազգային անվտանգության ապահովման առանձնահատկություններին²⁴:

Ուսումնասիրվող հիմնախմբիրը հայ իրականությունում համակարգված ուսումնասիրված չէ, սակայն հայ գիտնականներ Գ. Քեյյանը, Գ. Զարթթյունյանը, Ա. Ենգոյանը և Լ. Շիրինյանը, Տ. Թորոսյանը²⁵ իրենց հետազոտությունների շրջանակում մասնակիրուն անդրադարձել են իշխանության լեզիտմացմանը:

Issues and Challenges, Hauser Center for Nonprofit Organizations Harvard University January 2007, www.hks.harvard.edu/hauser/PDF_XLS/workingpaper_32.pdf:

²¹ Steu Քորանջյան Յայկ Ս. Զայաստանի ազգային անվտանգության ռազմավարության մշակման ուղղուցմերը տարածաշրջանային անվտանգության ճարտարապետության համատեքստում, Եր., ՀՅ ՊՆ Դ. Կանանյանի անվան ազգային անվանակարգական հետազոտությունների հիմնադրություն, 2008; Քորանջյան Յայկ Ս. Զայամարտության եթորաքաղաքակուլություն: Հայաստանի ռազմական քաղաքականության և ազգային անվտանգության հետազոտությունների հիմնադրություն / Յ. Ս. Քորանջյան, Եր., ՀՅ ՊՆ Դ. Կանանյանի անվան ազգային անվանակարգական հետազոտությունների հիմնադրություն, 2010, Քորանջյան Յայկ Ս. Անվտանգության քաղաքակարգական պրոբլեմներ. ԽՄՀՍ Վերակառուցում-Ղարաբաղ, Յայաստան, Անդրկովկաս-Աֆղանստան, Եր., ՀՅ ՊՆ Դ. Կանանյանի անվան ազգային ռազմավարական հետազոտությունների հիմնադրություն, 2009:

²² Քորանջյան Յ. Ս. Զայաստանի ազգային անվտանգության ռազմավարության մշակման ուղղուցմերը տարածաշրջանային անվտանգության ճարտարապետության համատեքստում. - Եր., ՀՅ ՊՆ Դ. Կանանյանի անվան ազգային ռազմավարական հետազոտությունների հիմնադրություն, 2008, էջ 301-302

²³ Steu Քոչարյան Տ. Զայաստանի Զանոնապետության ռազմական անվտանգության ապահովումը ազգային անվտանգության համատեքստում, Եր.: ԵՊՀ հրատ., 2012:

²⁴ Steu Շահգելյան Ս. Ազգային անվտանգություն. հասկացությունը, Եւլոյունը, ձևավորումը, առանձնահատկությունները, Եր., «Նորավանք» ԳԿՅ, 2003; Սաֆարյան Ս. Ազգային անվտանգության առաջարարապետության համատեքստում. - Եր., «Նորավանք» ԳԿՅ, 2003. Աղայան Ս. Ազգային անվտանգություն. հասկացությունը, Եւլոյունը, ձևավորումը, առաջարարապետությունները, Եր., «Նորավանք» ԳԿՅ, 2002:

²⁵ Steu Յարությունյան Գ. Սահմանադրականություն, Եր., Նժար, 2004; Յարությունյան Գ. Սահմանադրական մշակույթ. պատմության դասերը և ժամանակի մարտահարաբերությունները, Եր., Նժար, 2005; Քեյյան Գ. Քաղաքական կուսակցությունների տիպարանությունը, Եր., «Վան Արյան», 2002; Եղօյան Ա. Պ. Իдеологические основы социально-политических трансформаций в постсоветской Армении / Отв. ред.: К. А. Мирумян-Ер.: Изд-во PAY, 2011; Арутюняն Ս. Ա. Յօհաննեսի Անդրադարձություն, Եր., «Վան Արյան», 2005; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2006; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2007; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2008; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2009; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2010; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2011; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2012; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2013; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2014; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2015; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2016; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2017; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2018; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2019; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2020; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2021; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2022; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2023; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2024; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2025; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2026; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2027; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2028; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2029; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2030; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2031; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2032; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2033; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2034; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2035; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2036; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2037; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2038; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2039; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2040; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2041; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2042; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2043; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2044; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2045; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2046; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2047; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2048; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2049; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2050; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2051; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2052; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2053; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2054; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2055; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2056; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2057; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2058; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2059; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2060; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2061; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2062; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2063; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2064; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2065; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2066; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2067; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2068; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2069; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2070; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2071; Արյունյան Ա. Անդրադարձությունից համար կարգավորություն, Եր., «Վան Արյան», 2072; Արյունյան Ա.

Լեզիտմության հիմնախնդիրն՝ որպես ՀՀ քաղաքական արդիականացման և զարգացման բաղադրիչ, համակարգված ուսումնասիրության է Ա. Մարգարյանը²⁶:

Քաղաքական լեզիտմության՝ որպես ՀՀ ԱՍՍ Երաշխավորի համակողման ուսումնասիրության համար օգտվել ենք նաև «Հայաստանի Հանրապետության ազգային անվտանգության ռազմավարություն»²⁷ և «Հայաստանի Հանրապետության տեղեկատվական անվտանգության հայեցակարգ»²⁸ փաստաթերթից, ինչպես նաև ՀՀ Նախագահի, ՀՀ ԱԺ, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության համացանցային համապատասխան կայքերից²⁹: Օգտագործել ենք նաև «Հայաստան 2020» սենարիոնի ժողովածուն, որի օգույրյամբ հիմնավորել ենք ՀՀ ինքնակազմակերպման գործընթացը՝ որպես լեզիտման արժեքային հենք: Չնայած բազմարովվանդակ գիտական և կիրառական գրականության առկայությանը բաղաքական լեզիտմությունը բավարար չափով ուսումնասիրված չէ՝ պայմանավորված ՀՀ-ում ինչպես ամբոխավարության ու մարգինալության կանխման, այնպես էլ բաղաքակրթական փոխակերպումների համատեքստում անվտանգության ընդարձակված օրակարգի գործառնան հրանայականներով:

Գիտական նորույթը: Ընտրված հիմնախնդիրի բազմաշերտությունը ենթադրում է համալիր ուսումնասիրում ժողովրդավարական անցումից համախմբման, ինչպես նաև խաղաղության մշակույթի հաստատման տիրույթներում: Վերլուծելով քաղաքական լեզիտմության հիմնախնդիրները՝ ատենախոսության մեջ համակարգված և լուսարանված են ցանցային կառավարման պայմաններում ՀՀ-ում ազգային անվտանգության ընդարձակված օրակարգի հաստատման առանձնահատկությունները: Ըստ այդ արձանագրել ենք գիտական նորույթ պարունակող հետևյալ արդյունքները:

1. Բացահայտվել է ՀՀ ազգային անվտանգության ապահովման գործընթացում բաղաքական լեզիտմության դերակատարների փոխարարելությունները ցանցային, կետային և աստիճանակարգային բազմաչափ տեխնոլոգիաներով համակարգելու անհրաժեշտությունը: Սոցիալ-քաղաքական տարածության բազմամակարդակության նման դիտարկումը հնարավորություն կտա ՀՀ-ում լեզիտմություն ապահովելու «ազգային ոգու» արդիականացման միջոցով:

2. Կարևորվել է ՀՀ-ում քաղաքական իշխանության լեզիտմացման և ժողովրդավարական համախմբման միջև եղած կապը կենտրոն-ծայրամաս տիրույթներում՝ որպես ԱՍՍ հիմնախնդիր (ժողովրդավարություն վերևսից):

3. Հիմնավորվել է ՀՀ ԱՍՍ կառավարման ռազմավարության ինստիտուցիոն նախագայնա անհրաժեշտությունը՝ քաղաքական լեզիտմացման համակարգաստեղծությունը մեջ մասնակի արդիականացում, ինչպես նաև քաղաքական գարգացման ճգնաժամների համալիր հաղթահարման նկատառությունը:

4. ՀՀ քաղաքական իշխանության լեզիտմության արդիականացման համատեքստում նորովի վերլուծվել են «լավ կառավարման» սկզբունքները և խաղաղության մշակույթը, որը ՀՀ ԱՍՍ գործընթացում համարվել է ինչպես սահմանադրական ու սոցիալ-հոգեբանական, այնպես էլ բարոյաէթիկական արժեքաբանությունը:

5. ՀՀ-ում ԱՍՍ դեմ ուղղված նոր ռիսկերի և սպառնալիքների նվազեցման նկատառությունով շեշտադրվել է պատրաճքներով սողորված մարգինալներու անպատասխանատու գործողությունների կամխարգելելման անհրաժեշտությունը անցումից համախմբում հարացույցի գործառման տիրույթներում:

6. ՀՀ-ում ԱՍՍ գործընթացները արդիականացնել հետևյալ բանաձևով՝ «Լեզիտմ գերիշխանություն»+«Ռազմավարական մասնակցություն»=«ազգային անվտանգության պողիտիկ խաղաղության մշակույթ»:

Աշխատանքի տեսական և կիրառական նշանակությունը: Սույն ատենախոսության տեսական նշանակությունն այն է, որ առաջ են քաշվել մի շարք նոր հարցադրություններ՝ որոնք վերաբերում են քաղաքական լեզիտմությանը՝ որպես ՀՀ ազգային անվտանգության ապահովման երաշխավորի: Ներկայացված են «ընտրանիների լեզիտմ համագործակցություն», «լեզիտմության կերպափոխում», «ժողովրդավարական լեզիտմության որակ», «լեզիտմ գերիշխանություն», «լեզիտմության էկոլոգիա» «ինքնակառավարվող համախմբում» հասկացույցները:

Կիրառական տեսանկյունից ատենախոսությունն արժեքում է նրանով, որ կատարված վերլուծությունը հնարավորություն կտա փորձագետներին և անվտանգություն ապահովող դերակատարներին բնականոն արդիականացնել իրենց գիտելիքները խաղաղության մշակույթի մասին՝ մասնակցելով ռազմավարական անվտանգության գործընթացին: ՀՀ-ում ազգային անվտանգության ապահովման հիմնախնդիրն շուրջ կատարված վերլուծություններն ու եզրահանգույնները կարող են օգտագործվել քաղաքական գործընթացներ և ինստիտուտներ, քաղաքական մարթեթինգ ազգային անվտանգության հիմնախնդիրներ, քաղաքական գլոբալացում, քաղաքական հերմենևիստիկա, քաղաքական ցանցագիտություն գիտածյուների դասավանդման ընթացքում, ինչպես նաև ընտրովի դասընթացների ծրագրեր մախապատրաստելիս: Այս օգտակար կարողությունը կ լինել նաև քաղաքական վերլուծաբանների, քաղաքական գործիչների և դիվանագետների համար:

Ատենախոսության փորձաքննությունը: Աշխատանքը քննարկել և հրապարակային պաշտպանության է երաշխավորել ԵՊՀ «Քաղաքական ինստիտուտներ և գործընթացներ»: Ատենախոսության հիմնարար դրույթները են ինքնական կողմից ներկայացվել են ՀՀ ԲՈՅ-ի կողմից գրանցված «Կրթությունը և գիտությունը Արցախում», «Բաներ» «Ակունք», «Հանրային Կառավարում», «21-րդ Դար» գիտական հանդեսներում:

Ատենախոսության որոշ դրույթները ներկայացվել են ԵՊՀ հիմնախնդիր և առարկաների մեջ՝ Աշխարհագրականություն», «Պաշտոնականություն» առարկաների ինչպես նաև «ժողովրդավարական լեզիտմություն» կամընտրովի դասընթացի դասավանդման ժամանակ:

ԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅԱՍ ՀԱՍԱՌՈ ԲՈՎԱԾՈԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ներածության մեջ հիմնավորվում են հետազոտվող թեմայի արդիականությունը, նպատակն ու խնդիրները, գիտական նորույթը ու պաշտպանության դրված հիմնական դրույթները: Ներկայացված են ատենախոսության տեսական և կիրառական նշանակությունը, հիմնախնդիր գիտական մշակվածության աստիճանը, հետազոտության օբյեկտն ու առարկան, ինչպես նաև մերժաբանությունը:

Ատենախոսության «ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅԱՍ ԱՊԱՐՈՎՈՒԾ ՈՐՊԵՍ ՊԵՏԱԿԱՆ ՇԵԽԱՍՈՒԹՅԱՍ ԼԵԳԻՏԻՄՈՒԹՅԱՍ ԳԵՐԱՎԱՅՐՈՒԹՅՈՒՆ» խորագրով երեք ենթագլուխներից քաղաքաց առաջին գլխուն դիտարկված է քաղաքական լեգիտիմությունը, որի միջոցով վերլուծվում և կանխատեսվում է քաղաքական համակարգի կերպափոխումնան գործընթացը որպես ազգային անվտանգության ապահովման երաշխավոր:

Առաջին «Քաղաքական իշխանության լեգիտիմության արժեքային համակարգի կերպափոխումը» ենթագլուխն, ատենախոսը համակարգված ուսումնասիրում է «Լեգիտիմություն» հասկացության սոցիալ-հոգեբանական, քաղաքակրթական և ինստիտուցիոնալ չափուների կերպափոխումները արդի տեղեկատվակահաղորդակցական տեխնոլոգիաների զարգացման գործընթացում: Ելակետ ընդունելով լեգիտիմության տեսաբաններ Ս. Վերերի և Դ. Խստոնի կողմից մշակված մոտեցումները ատենախոսությունում քաղաքական զարգացման ճգնաժամերի հաղթահարման համատեքստում փոխիտսությունների նպատակադրված կառավարումը ներկայացված է որպես ազգային անվտանգության ապահովման գործընթաց:

«Լեգիտիմություն» հասկացությունը գիտական շրջանառության մեջ է դրել Ս. Վերերը (1864-1920) պետական իշխանության և իշխանական հարաբերությունների նկատմամբ գերիշտող զարգմունքային-աստվածային ընկալումներն հարստացնելով աշխինալ-նպատակային գիտելիքներով: Որպես սոցիալ-հոգեբանական երևույթ լեգիտիմությունը եռաչափ ժամանակի մեջ ձևավորված նորմերի և կարգի միջոցով պահպանական իշխանության տարրեր թերին (օրենսդիր, գործադիր, դատական) օժտեց հավասի, հեղինակության, արդարության, աջակցության արժեքաբանությամբ: Ելակետ ընդունելով այն, որ լեգիտիմության հաստատումը քաղաքաչափ երևույթ է ենթագլխում վերլուծված են ինչպես Ս Վերերի ապահովման («սրբազն-հերոսային», «հեղինակության աստվածացման» և «իշխանության աստվածացման»), հարիզմատիկ, աշխինալ-իրավական (լեզաւ-բյուրոկրատական), այնպս էլ Դ. Խստոնի կողմից առաջադրված գաղափարական, կառուցվածքային և ամհատական լեգիտիմության ուժիքները: Համեմատության մեջ դիտարկելով Ս. Վերերի և Դ. Խստոնի մոտեցումները ստենախոսը բնական իրավությ, ազատության և արդարության գործառնա ուժիքությունում որպես ազգային անվտանգության ապահովման երաշխիք կարևոր է հասարակության կողմից պետական իշխանության հեղինակության և լեզաւության նորնակամ ընդունումը: «Անցում-համախմբում» հարացույցի շրջանակներում պետական գերիշխանությունը ուսումնասիրված է վարքաբանական, համակարգային, ինստիտուցիոնալ, կառուցվածքագործառության նոտեցումների հիման վրա, որոնք ենթադրում են և լեգիտիմության, և անվտանգության մշակութային տերասի արդիականացման ռազմանույթ սցենարները: Վերջիններս էլ ԱԱԱ նպատակադրված կառավարման համար նոր նպաստում են ավանդական և արդիական արժեքների այնպիսի փոխիտարերություն, որը նպաստում է երկրի մշշագգային հեղինակության անրապնդմանը, սահմանադրամանության հաստատմանը, ինչպես նաև գիտելիքի լեգիտիմացմանը:

Հիմնավորելով բազմամակարդակ փոփոխությունների տիրույթներում ռացիոնալի և իրացիոնալի անհրաժեշտությունը՝ ատենախոսը քաղաքական համակարգի կերպափոխման գործընթացում կարևորում է մարդկանց ներքին համոզմունքի, պետության ինստիտուտի կարգավորիչ դերի, ինչպես նաև ԱԱԱ գերակայության հիմնախմբի ներքին բարեկամությունը և առաջնախնդիրները: Նկատի ունենալով լեգիտիմության քաղաքակրթամշակութային սինթետիկ բազմաչեղությունը կարևորված է լեզաւ լեգիտիմությունը (Ժ. Լիուտար), որի պարագայում իշխանական հարաբերությունները ծերազատված են դեմքողներից, նախանձի և խանդի հողի վրա ծավալված գործողություններից: Այս համատեքստում առանձնացված են ռացիոնալի և իրացիոնալի փոխիտարերությունները տնտեսական ոլորտում, կրոնում, քաղաքականությունում, իրավական և բարոյական հարաբերություններում:

Հիմնավորված է, որ քաղաքական լեգիտիմությունը «Ես»-երի փոխազդեցությունների որոշակի վարքաբանական համակարգի գործառնան արդյունք է: Որպեսզի քաղաքական համակարգը արձագանքի շրջակա միջավայրից ստացած ազդակներին, պետք է ընդունակ լինի դիմակայել նաև հակազդեցությունների՝ ադապտացվելով փոփոխվող իրականությանը: Արտաքին միջավայրում հավասարարժեք ինքնավատահությունը ու ինքնարժեշտումը «Ես»-ի մոտ բարձրացնում են պիտանելիության զգացումը՝ խրանելով անվերջ զարգացող՝ ինքնավատաման, ինքնիրացման և ինքնա նախածանցով գործողությունները: Այսպիսով՝ քաղաքական իշխանության լեգիտիմությունը եռամակարդակ կառուցվածքը ունի, որտեղ հասարակության կողմից պետության ինստիտուտի վագային անվտանգության ապահովման երաշխիքը:

Երկրորդ՝ «Ազգային անվտանգության և քաղաքական իշխանության լեգիտիմության ապահովման հիմնախնդիրը» ենթագլուխն, իիմք ընդունելով ԱԱԱ ընդարձակված օրակարգի տեսաբանների (Բ. Բուզան, Յ. Գալթուգ) դիտարկումները, կարևորված է քաղաքական գիտելիքների լեգիտիմ արդիականացման անհրաժեշտությունը՝ ունիվերսալ և ազգային արժեքային համակագերի համարդման տիրույթներում:

Ենթագլխում շեշված է, որ ազգային անվտանգության զարգացման համակարգի (այսուհետ ԱԱՅ) գործառնան միջոցով հնարավոր է կանխել պետության, հասարակության և անձի շահերի տարամիտվածությունը քաղաքական իշխանության լեգիտիմության վերաբերյալ: Այս նկատառումներով ԱԱՅ սերտորեն կապված է այն բոլոր հայեցակարգերի հետ, որոնց օգնությամբ քաղաքական համակարգը անվտանգության քաղաքականությունը է մշակում, իրականացնում և ապահովում:

Ատենախոսը փաստել է, որ «Սարը պատերազմի» ավարտից հետո անվտանգության մեջ ռազմական գործնին համատեղ սկսեցին գերակայել այնպիսի արտաքածին (միջրացիա, ազգայնականության աճ, երնիկալսն և կրօնապահանդապորական բախումները, կոռուպցիան, բռաֆիքինզը և այլն) գործնին եր, որոնք պետական սահմանից դուրս ազդում էին քաղաքական իշխանության լեգիտիմության վրա: Անվտանգության ընդարձակված օրակարգի տեսաբաններից Բ. Բուզանը, համակողմանի վերլուծելով նոր մարտահավերները՝ բացահայտեց ռազմական, հասարակական և բնապահպական սպահնալիքները: Յ. Գալթուգը խաղաղություն խաղաղ միջոցներով հաղաղություն և հակամարդարտություն, զարգացնում և քաղաքակրթություն: Նշված հինգ ուղղությունները որպես համալիք ամրոցնություն, ատենախոսի համոզմանը, անվտանգության մշակութային տերասի արդիականացման ռազմանույթ սցենարները: Վերջիններս էլ ԱԱԱ նպատակադրված կառավարման համար նոր նպաստում է երկրի մշշագգային հեղինակության անրապնդմանը, սահմանադրամանության հաստատմանը, ինչպես նաև գիտելիքի լեգիտիմացմանը:

գործընթաց է: Ատենախոսը համոզված է, որ ունիվերսալ արժեքների զարգացման պարագայում էլ արդիականանում է և ազգային ողին, և հասարակական կարծիքը, որոնց հաշվառմամբ էլ տեղի են ունենում սուբյեկտիվ-զգայական լեզիտիմությունից անցում դեպի օբյեկտիվ-ռացիոնալացվածը, որն էլ իշխանության լեզիտիմությանը օժտում է 1) նպատակադրված ռացիոնալությամբ, 2) արժեքային ռացիոնալությամբ, 3) արդյունաբենությամբ, 4) ավանդականությամբ: Լեզիտիմությունը որպես ԱՍՍ երաշխավոր ստեղծում է զաղափարներ, արժեքներ, վարքի, բարոյական նորմերի սոցիալական գործունեության համակարգ, որը ներառում է քաղաքական զարգացման և տեսությունը, և պրակտիկան: Այս անբողջությունն էլ՝ որպես ԱՍԶՇ, ունի ինստիտուցիոնալ-նորմատիվային, տեղեկատվահաղորդակցական, քաղաքակրթական, բարոյատրեկական ենթահամակարգեր: Կերպիններս գործառում են կարճաժամկետ և երկարաժամկետ ժամանակային տիրույթներում փաստելով անվտանգության ապահովման գործընթացի լեզիտիմությունը: Այս պարագայում կարևոր է, թե հատկապես ժամանակի որ հատվածի (անցյալ-ներկա-ապագա) ազդեցությունն է որոշչ «Ես»-ի լեզիտիմության արդիականացման համար:

Առաջին լսությունում պատճենահաս որոշակացրել է դրամագիրված և շերտավղրված և շարժունակ տեղեկատվության շրջանակներում, որը կիրառվում է քաղաքական համակարգի ինստիտուտների կողմից անվտանգության գիտակցված պահանջներների բացահայտման, վերլուծման և կառավարման գործընթացում։ Այս համատեքստում լեզվիմուռյան հորիզոնական և ուղղահայաց տեղեկատվակահարողությական բազմաչափության արտահայտչներ են դիտարկվել «նույնականացման (identity) կրող դերակատարները (Կ. Դոյշ)»՝ որպես ազգային անվտանգության և քաղաքակրթական սահմանները արդիականացնող գործակալներ։

տարածություն, որը իշխանության լեզիտիմության առումով ներառում է մի քանի «աստիճաններ», տեղականից մինչև անդրազգային: Այսպիսով՝ ինքնիշխանությունների բախումները չենքրացնելու նպատակով անվտանգության քաղաքականության մշակումը և ապահովումն ուղղեկցվում է փոխլրացմամբ (complementarity), որը հնարավորություն է տալիս աշխարհը տեսնել միասնության մեջ՝ ազնվորեն վերահսնեգրվելով և ամբողջականացվելով մարդու և մշակույթի անվտանգ արարման միջազգային գործընթացին:

Операція «Фаїнова кваква» зіграла важливу роль у підготовці наступного етапу військової асамблеї та військово-політического розвитку України. Важливим елементом цієї операції було впровадження в Україні нових норм та змін до законодавства щодо державного фінансового менеджменту та фінансової політики. Це дозволило Україні підвищити ефективність державного управління та залучити частину приватного сектора до співпраці з державою. Однак, не всі зміни були позитивними, і деякі з них, зокрема зміни в земельному законодавстві, створили проблеми для сільського господарства та землевласників. Тому, після завершення операції, було проведено ряд реформ, які мали на меті підтримання стабільності та розвитку України.

ատենախոսը գտնում է, որ լեզիտիմացումը, քաղաքական իշխանության բնույթով պայմանավորված, հաստատվում է և բանավեճի, և երկխոսության, և բանակցությունների միջոցով: Ուստի անհրաժեշտ է հստակ տարրերություն դնել նպատակարացիոնալ և հաղորդակցառացիոնալ գործողությունների միջև: Փաստորեն քաղաքական զարգացման զգնաժամկետի հաղթահարմաք պայմանվորված լեզիտիմացման գործընթացն իր դիմանամիկ բնույթով՝ որպես արդյունավետ քաղաքականության հետևանք, քաղաքական կուրսի իրականացման միջոցով բարձրացնում է բոլոր քաղաքացիների հավատը իշխանության նկատմանը: Այդ առումով լեզիտիմացման գործընթացներն ուստամնասիրվել են հումանիստական և էտափիստական ձևաչափերի օգնությամբ, որոնց փոխարաբերություններով էլ պայմանավորված՝ հնարավոր է բացահայտել զարգացած և զարգացող երկրների իշխանության լեզիտիմացման տարրերությունների ճակարտակր:

Որպես Երևույթի ճանաչմանը ուղղված գործողությունների համակարգ՝ լեզվահմույթը լեզվահմագնացման գործընթացի աստիճանի գնահատականն է հարահոս փոփոխվող քաղաքական ժամանակի մեջ։ Այս բազմամակարդակ իմացարանական Երևույթը Ենթադրում է ինքնանույնացում իշխանության սուբյեկտի և օբյեկտի միջև, առանց որի անհնար է որոշակի ճանաչողական գիտելիքներ իշխանության խորհրդանշիների մասին։ Աստեղախոսն այն կարծիքին է, որ լեզվահմագնան բազմաչափությունը պայմանավորված է վերոնշյալ ոլորտներում ժողովրդավարական համախմբման սկզբունքների առկայությամբ։ հավատը, արդարությունը, հեղինակությունը, վստահությունը, կարգի արդյունավետությունը, տնտեսական բարորությունը, ինչպես համակարգի լեզվահմագնան, այնպես էլ ազգային անվտանգության ապահովման երաշխավորներ են։

Այսպիսով՝ «Ծովագրական լաբորատորիա» համաձաւածական կուրսունները Հայաստանի Հանրապետությունում» ենթագլխուն ուսումնասիրված են կերպափոխվող համակերգերի կողմից անորոշությունների հաղթահարման սցենարները:

Կիրառելով ամերիկացի քաղաքագետներ Զ. Սեխոնի և Ռ. Սնայդերի ժողովրդավարական լեզվաբնության գործընթացում «պատճառականության ծագարի (funnel of causality)» համակարգային մեթոդաբանությունը փաստված է, որ այն ապակենտրոնացնում է իշխանական հարաբերությունները: Զագարի յուրաքանչյուր հարթություններկայացնում է ժամանակային տարրեր չափումների մեջ գտնվող այնպիսի գործընթացներ, որոնք իրար գորգամիտող պատճառական շղթա կազմելով շարժվում են ծագարի լայն մասից դեպի նեղ մասը: **Փոխլրացման էֆեկտի միջոցով ծագարի յոր մակարականներում** (արտաքին միջազգային պետական, ազգայինություններական)

զարգացման և արդիականացման, սոցիալ-դասային, սոցիալ-մշակութային և արժեքային, քաղաքական, անձնական քաղաքական-հոգեբանական գործնները) Ենթայացված քաջանակարդակ վերլուծությունն էլ հնարավորություն է տվել ատենախոսին համարելը՝ ժողովրդավարացման կառուցվածքային և ընթացակարգային գործնները:

Յշննավորված է, որ ՀՀ-ում ժողովրդավարական լեզիտիմության հաստատումը որոշակի գուգահեռներ ունի անցումային բոլոր այն երկրների հետ, որոնց քաղաքական համակարգերը ձևավորվում, կայանում, կերպափոխվում և բնականոն արդիականացման են զգությ էրնիկական բախումների պարագայում: Արդյունքում «պատճառականության ձագարի» յուրաքանչյուր մակարդակում ՀՀ ժողովրդավարացման արդյունքները, կրենու վերը նշված գործումների ազդեցությունը, էական կշիռ են ստացել՝ պայմանավորված կոնվենցնենտարության և սիներգետիկության արժեքարանությամբ:

ՀՅ-ում պետական կառավարման արդյունավետության բարձրացման նկատառումներով ատենախոսը կարևորում է քաղաքական ընտրանու կողմից կառավարման ծրագրային, գիտական ապահովման և արդյունավետության գնահատման համակարգերի ստեղծման անհրաժեշտությունը՝ հանգեցնելով կառավարման թափանցիկության և որոշումների նախապատրաստման գործընթացին փորձագետների մասնակցության:

Ելակետ ընդունելով ող ժողովրդական լեզվիմության ինմօւս ընկած է ող որոշու-

Անվտանգության սպառնալիք» ենթագլխում ուսումնասիրված է կոռուպշին դեմ ուղղված պայքարի անհրաժեշտությունը անցումից համախմբում տիրույթներում: Այս անհաջողությունը կարծիքով կոռուպշիայի դեմ պայքարը ենթադրում է նոր սերնդի քարեփումներ, որոնք հնարավորություն կտակ քարձրացնել ժողովրդավարության որակը՝ հարահարելով քաղաքական զարգացման (բաշխման, մասնակցության, շարժունակության, նույնականության, լեզիտիմացման) ճգածմները: Կոռուպշիան սպանում է քաղաքացիների հավատը պետության ու պետականության, օրենքների ու պետական ծառայողների նկատմամբ՝ բացահայտելով երկրի քաղաքական, իրավական և տնտեսական համակարգերի բերությունները: Քաղաքական լեզիտիմության ապահովման գործընթացում կոռուպշիայի դեմ պայքարը ճանաչվել է ՀՀ ազգային անվտանգության ռազմական գերակա ուղղություններից մեկը:

Համաձայն, գործությունը կուլտուրայի բոլոր սպորտ և բացառիկ սպասարկության քաղաքականը, որն է հորիզոնական, և աստիճանակարգային մակարդակներում ապահովության աշխատավորությունը է հշանական հարաբերությունները՝ օտարելով քաղաքացիներին: Վերջինիս կանխումն առաջին հերթին ենթադրում է բաց հավաքագրված էլիտաներ, որոնք պատասխանատվություն են կրում հնչանա հշանականության հրականացման մշակությի անհանուն շարունակական արդի նաև անհանուն ապահովագործության համար:

Գլխավոր հակակոռուպցիոն փաստաթուղթը՝ պարբերագումարեալ համար:

Գլխավոր հակակոռուպցիոն փաստաթուղթը, որն ուղղված է քաղաքական իշխանության լեզուին և պահպանվում է ՀՀ կառավարության կողմից 2003 թ. նոյեմբերի 6-ին ընդունված հակակոռուպցիոն ռազմավարությունն է:

Կոռուպցիոն ռիսկերի նվազեցմանն է միտված ՀՀ անդամակցությունը խորհրդարանականների միակ համաշխարհային կազմակերպությանը՝ GOPAC-ին, որն իրականացնում է կոռուպցիայի դեմ պայքար՝ խրախուսելով կառավարություններին առավել արդյունավետ գործելու պատշաճ կառավարման երեք արժեքների՝ հաշվետվողականությունը, առավել արագ պատճենաբանությունը և պարագաների առաջարկությունը:

Աստենախոսությունում հիմնավորված է, որ կոռուպցիայի վերահսկման համար անհրաժեշտ է այնպիսի ռազմավարություն, որը միավորում է պետական և ֆինանսական կառավարման բարեփոխումներն ավելի լայն կառուցվածքային կապերի հետամուտ ծրագրերի ներայալ քաղաքական համակարգի ներքին կազմակերպումը, պետություն-խորհրդարան և պետություն-քաղաքագիշական հասարակություն միջև կապեր:

Երրորդ «Սոցիալ-քաղաքական ցանցը ՀՅ ազգային անվտանգության քաղաքականության արդիականացման գործոն» Ենթագլխում դիտարկված է ՀՅ ազգային անվտանգության քաղաքականության մշակման և իրականացման գործընթացը գիտատեխնիկական առաջընթացի, սոցիալական շարժունակության, արժեքային ու նորմատիվ ինստիտուտների կերպափոխման, ինչպես նաև հարահոս փոփոխության և սոցիալ-քաղաքական ցանցերի գործառման տիրություններում։ Որպես քաղաքական լեզվիմության կայացման գործոն՝ արդի սոցիալ-քաղաքական ցանցերը միտված են բարձրացնելու ՀՅ սոցիալական դերակատարների միջև եղած փոխազդեցության և փոխհամագործակցության արդյունավետությունը։

Ցանցերը հավաքական նոյնականացման և ընդհանուր արժեքների հիման վրա համախմբում են միևնույն շահերը հետապնդող այն սոցիալական խմբերին, որոնք, նպատակ ունենալով վերացնել կամ ընդլայնել գոյություն ունեցող համակարգի սահմանները, ծեռնարկում են համատեղ գործողություն պետության և հասարակության վրա երգործելու համար (Մ. Կաստելս): Քաղաքական ցանցը իր բնույթով ոչ աստիճանակարգային ու փոխկապակցված, բազմազան դերակատարների կապող, հարաբերականորեն անկախ փոխհարաբերությունների համակարգ է:

Գտնականության վագրով է, որ շրջևը սցովալազան շացալու վասպակուռելը, շնորհածակելով լեզիտիմացման գործընթացների սոցիալական տարածությունը, արդիականացնում է քաղաքացիական և քաղաքական հասարակության ինստիտուտները՝ քրաշչավիրելով անվտանգության քաղաքականության արդիականացում։ Լենելով սոցիալական տարարնույր շահերը ներկայացնու կազմակերպական միավորները ցանցերը մասնակցում են անվտանգության քաղաքականության մշակմանը։ Ենելով «Բոլորն ի վիճակի են ամեն ինչ անելու» սկզբունքի կիրառմից՝ ցանցի անդամներն օթափանցիկ համագործակցային հարաբերությունների մեջ են մտնում առանց որևէ սահմանափակման ցենզի։ Արդի դրախտանը լայն հնարավորությունների է ստեղծել ցանցերի թափանցրիկ գործունեության համար՝ հաճակարգիչը, ինտերնետ ցանցը, թշջային հեռախոսները՝ հաղորդագրությունների և անհջջական հեռախոսային կապի ծառայություններով օժանդակում են ցանցի անդամների համախմբմանը։

Յասցայիս գրությունը մատուցվել է ՀՀ կառավարության պատճենահանձնման և պատճենահանձնման աշխատավայրում՝ առաջարկած պահանջման համապատասխան կազմության կողմէն:

Այսպիսով՝ կազմավորվում և կառավարման դաշտ է ներքափանցվում կորպորատիվիստական հայեցակարգը, որը յուրովի է լուծում հասարակական շահերի և պետական կառույցների միջև փոխհարաբերությունների հիմնախնդիրները: Ներկայումս, որպեսզի հղորացող կորպորատիվիստական կամերո չկարողանան կախվածության մեջ պահել պետական մարմիններին և ազգել քաղաքական գործընթացների վրա, անհրաժեշտ է, համակեցության սկզբունքների հիմնան վրա «պակտը կաթելով», բնականոն արդիականացնել քաղաքական գործընթացը: Որպես անվտանգության քաղաքականության արդիականացման նոր ձև՝ քաղաքական ցանցը պետության և հասարակական-քաղաքական ինստիտուտների միջև կուալիֆիոն համալիր փոխընթացնան հաստատման տարածություն է: Կերպինիս օգնությամբ անվտանգության քաղաքականության կառուցվածքում ընդարձակվում են քաղաքական հարաբերությունների ձևաչափերը՝ կիրառելով կուալիֆիոն քաղաքականություն: Լինելով լեզիտիմ ընտրված կուսակցությունների գիտակցված միավորումներ՝ քաղաքական կուալիֆիհանները կազմավորվում են համեմատաբար երկար ժամանակով և ռեսուրսների փոխլրացման միջոցով փորձում են իրականացնել ազգային անվտանգության ընդարձակված օրակարգը: Քաղաքական կուալիֆիհանները քաղաքականությամբ գրավվող դերակատարներից քաղկացած խմբեր են, որոնք միասնական են շարժվում դեպի հասուլ ծրագրված և որոշակիացված նպատակը, հավաքագրում նշանակալի և անհրաժեշտ ռեսուրսներ նպատակին հասնելու համար, գիտակցաբար կատարում են տեղեկատվության փոխանակում, և ծեռքբերումների բաշխման վերաբերյալ կուալիֆիհայի անդամների միջև համաձայնություն է կնքվում: Այս հմաստով ցանցերը, ներառելով միջներակատարային համագրութակցության և ռազմավարական կառավարման միջնառության կառույցներ, իրեն համաձայնագրերի բարդ բազմության կատարման պետական և մասնավոր գործընկերություն, ակտիվ մասնակցում են ազգային անվտանգության քաղաքականության արդիականացման գործընթացին: Քաղաքական ցանցերի առժեքային կողմնորոշչների (համդուրժողականություն, համագրութակցություն, նաևնակցություն, համախնդրում) անվտանգության կլուզիան ԽՄՀՀ-ի փլուզումից հետո էականորեն փոփոխվել է, որն էլ ենթարկում է կառավարման նոր ձևաչափերի մշակում: Այս տիրույթներում կարևորվում է սոցիալ-քաղաքական ցանցերի դերը անվտանգության քաղաքականության արդիականացման գործընթացում դիտարկել ոչ թե «նպատակ-միջոց», այլ «նպատակ-գործընթաց» հարաբերության հականետում:

Աստեղախոսի կարծիքը ցանցային կառավարման արտադրողականությունը կարող է լինել բարձր կամ ցածր, եթե քաղաքական լեզիտմության գլխավոր դերակատարը՝ կառավարող ընտրանին, ճիշտ ժանանակին լուծի հասարակության ռազմավարական պահանջները: Քաղաքական ընտրանին իրավունքի և պարտականությամբ սահմանակարգված պետական իշխանության խորհրդանիշ է: Յեւլաքար, ՀՀ-ում քաղաքական ընտրանին պետք է կարողանա երկխոսություն Վարել պետություն-հասարակություն-քաղաքացի մակարդակում՝ օրակարգ նոցնելով բարեփիշումների այնպիսի նախագիծ, որը, նվազագույնի հասցնելով սոցիալական բևեռացւումը, կնպաստի քաղաքական իշխանության լեզիտմազմանը և հասարակության ինքնության պահպանանոր:

Գերիշտող կուսակցության առաջնայնության և համահավասարության սկզբունքների հիման վրա վերլուծելով կուպիցիոն քաղաքականության ՀՀ փորձը՝ ատենախոսը դիտարկել է կուպիցիաների կազմավորման ձևաչափերը։ Ժողովուղավարական հանախմբան զարգացումները, կուպիցիաների արդիականացման անհրաժեշտությունից ելնելով՝ հնարավորություն ընձեռել տարաբնույթ սոցիալական ցանցերին, շահային խճերին անարգելք մուտք գործել քաղաքական կառավարման դաշտ՝ ապահովելով լեզիտիմ նրացակցություն։ Հանրագումարելով վերոշարադրյալը

ատենախոսը փաստել է, որ ՀՀ ԱՍՍ պահանջում է Ժողովրդավարական լեզիտմության արմատավորում, որի անհրաժեշտության գիտակցմամբ քաղաքական վերնախավը աետք է նաև սույն սպառա-քաղաքական զանգենի բնականոն գործունեությանը :

Անենախոսության «Քաղաքական լեգիտիմությունը ՀՅ ազգային անվտանգության ռազմավարության արդիականացման համատեքստում» երրորդ զիշում ուսումնասիրված է քաղաքական լեգիտիմությունը ազատական-ժողովրդավարական և ազատական-պահպանողական արժեքքային համակարգին համապատասխան կառավարման ոճի, ինստիտուտների, հանրային, պետական կառավարման և քաղաքական գործընթացների գանցային մասնակցության շրջանակներում:

Առաջին «Լավ կառավարումը» ՀՅ ազգային անվտանգության ապահովման արդիականացման քաղաքականություն, «անցում-համախմբում» տիրույթներում» ենթագլխում կարերված են «լավ կառավարման» սկզբունքները (մասնակցություն, փոխհամաձայնությամբ ուղղորդվող, հաշվետվողականություն, քափանցիկություն, պատասխանատվություն, ճեռահասություն և արդյունավետություն, անաշառություն և ընդգրկունություն, օրենքներին հետևող) ՀՅ ԱԱՍ արդիականացման համատեքստում, քանի որ ծևավորված իրողությունների վերաբերուման հրամայականների տիրույթներում առկա հիմնախնդիրները լուծելու ու նոր ճգնաժամներից խուսափելու, նպատականետ կանխատեսումներ կատարելու արումներով անհրաժեշտ են քարեփիխումներ Վերևից:

Ելակետ ընդունելով «Եվրոպական հարևանության և գործընկերության գործիք» փաստաթուղթը (Հայաստան 2012-2013 Ազգային ինդիկատորի ծրագիր), ատենախոսը շնչուադրել է, որ թեպետ սոցիալ-տնտեսական, քաղաքական և այլ ոլորտներում իրավական-նորմատիվ առումով ՀՀ-ում ապահովված է ազատականության միջավայրը, սակայն ապահովված չէ ազատականության հայեցակարգով իիմնադրված ինստիտուտների, կառույցների գործառությունն ու փոխազդեցությունը՝ ժողովրդավարական անցումից համախմբում գործընթացների համաձայն: Մինչեւ նշված գործընթացի ապահովուման անհրաժեշտությունը հնարավորություն է տալիս բարձրացնել կառավարման արդյունավետությունը և կառավարչական որոշումների գիտագործնական հիմնավորվածությունը՝ պայմանավորված հատկապես գլոբալ գործընթացներում փոփոխությունների հնտենսիվությամբ:

ՀՅ-ում «լավ կառավարման» միջոցով պետական կառավարման արդյունավետության բարձրացման նկատառումներով կարևորված է քաղաքական ընտրանու կողմից կառավարման ժրագրային, գիտական ապահովման և արդյունավետության զնահատման համակարգերի ստեղծման անհրաժեշտությունը: Դրանց գոյությունը և բնականոն գործունեությունը ՀՅ-ում կմեծացնի ոչ միայն ժողովրդավարության քաղադրիչը, այլև համախմբվածությունը ԱԱՍ արդիականացման առօսնով: Դիտարկելով լավ կառավարումը և որպես ՀՅ ԱԱՍ արդիականացման քաղաքականություն, և ռազմավարական համալիր գործունեություն, և որոշման ընդունման գործընթաց նկատի ենք ունեցել, որ այն հնարավորություն է տալիս համալիր ուսումնասիրության ենթարկել քաղաքական լեգիտիմությունը:

ԽԱՐՔՈՒՄԸ: Նման հարցադրումը պայմանավորված է նրանով, որ անցման գծային զարգացման ռազմավարական նպատակների ծեռքբերումը դեռևս չի ենթադրում քաղաքական լեգիտիմությունը որպես ազգային անվտանգության եռախավորի ընկապում:

Ակնհայտ է, որ լավ կառավարման սկզբունքների հաստատումը գիտավերլուծական գործընթաց է, որի համար քաղաքական լեզիտիմության հիմնախնդրի ուսումնասիրումը՝ որպես ՀՅ ազգային անվտանգության ապահովման երաշխավորի ենթադրում է քաղաքական զարգացման շարունակական բարեփոխումների նոր փուլ: Քաղաքական զարգացման գործընթացում լեզիտիմության ճանաժամի հաղթահարումը և բազմաբնույթ երթյան բացահայտումը նախ ենթադրում է նոր սկզբնական ձևերի ինաստախորհրդանշանային մեկնաբանում, ապա այդ հիմքի վրա դիտարկվող հասկացության ինաստարանության պատմական էկուուցիայի կողնակող պահերի բացահայտում՝ տեղական, տարածաշրջանային և համընդհանրական առանձնահատկությունների հաշվառմաբ: Այս նկատառումներով անցումից հանախնդրում տիրույթներուն ՀՅ ԱՍՍ արդիականացման համար պետք է քաղաքական էլիտան կամք ցուցաբերի և շարունակական բարեփոխումներ իրականացնի՝ «լավ կառավարման» սկզբունքների հիման վրա: Դամաձայն լավ կառավարման սկզբունքների պետության և հասարակության զարգացման կարևորագույն ռեսուրսը մարդն է, որի գործունեության և կառավարման ժողովորակարացման հեռանկարների համար նրանք պարտավոր են բարենպաստ միջավայր ապահովել: Առաջին ենթադրում է իրավական և քաղաքական այնպիսի կառուցակարգերի առկայություն, որը թույլ կտա ՀՅ քաղաքացուն ազատորեն օգտվել իր իրավունքներից և կատարել պարտականությունները, իսկ երկրորդի առկայության դեպքում շարունակական կդառնա այդ գործընթացը, ուստի և կընդլայնվեն մարդու հնարավորություններն ու ընտրությունը՝ իրականացնելու անվտանգության ընդարձակված օրակարգը: ՀՅ ԱՍՍ արդիականացման համար որպես այս ամենի վրա անմիջականորեն ազդող գործուներն են՝ ռացիոնալ ընտրությունը, մրցունակ մասնակցությունը և մարգինալ-պոպուլիստական մոդելի վերածման գործընթացը բաց-ազատականի:

Միայն այս դեպքում ՀՀ-ում կիաղքահարվեն քաղաքական զարգացման հինգ ճգնաժամները, կկանխվի նարդու իրավունքների տնօրինման և պարտականությունների մշակույթի (ՄԻՏՊՄ) համակարգի ճգնաժամը, և ՀՀ կծևավորվի բարենպաստ ռեժիմ՝ հասարակություն-մասնավոր հատված համագործակցության (PPP-Public-Private Partnerships) իրականացման համար: Նշված երկու համակարգերի բնականոն գործառնան պարագայում ՀՀ-ում ԱԱԱ արդիականացումը տեղի կունենա հասարակության կայուն զարգացման տիրույթներում, որն էլ հնարավորություն կտա ՀՀ քաղաքացիներին պատասխանատվություն կրել իրենց կատարած ընտրության համար ժողովրդավարական լեսիֆիկության հաստատման ննադարումներով:

Լավ կառավարման սկզբունքների ներդրման պահանջմանը:

Լավ կառավարման սկզբունքների ներդրման հաջորդ հրամայականը ՀՅ պետական կառավարման համակարգի թափանցիկության ապահովումն է, որը նպաստում է նաև թափանցիկ հասարակության կայացմանը: Պետական կառավարման աստիճանակարգության կառուցվածքում կարևոր են թե կառավարման տարրերի հարթությունների միջև անարգել, օտերատիվ կապի ապահովումը, թե միևնույն մակարդակի տարրեր օղակների միջև չմիջնորդավորված, ուղղակի իրավասությունների գծով վերջիններիս ինքնակարության, ինքնուրույնաբար որոշումներ ընդունելու պայմանները: Այս հարթությունների վրա քաղաքական լեգիստիմության համար շեշտադրված է գործունեության երկու խումբ՝ մարդկային ռեսուրսների (Վերա)պատրաստում, գլխավոր քաղաքական դերերի կատարմանը կոչված ընտրանու ձևակորում և ընտրանինների և զանգվածների գիտակցության ու վարքաբանության մեջ քաղաքական մշակույթի ներդրման գործոնքաց՝ քաղաքական սոցիալականացման օգնությամբ:

Այս տեսանկյունից էլ հիմնավորված է քաղաքացիավարական (ցիվիլարիտյան) գործուրկրատիխայի որպես ռազմավարական վարչական ընտրանու բազմակողմանի գործառնան անհրաժեշտությունը: Ստենախոսը ցիվիլարիտիկ բյուրոկրատիխայի գործառն վկատառութենքով կարևորել է՝ «Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքում (2011 մայիսի 26) շարունակական բարեփոխումների անհրաժեշտությունը: Նման առաջայում պետական ծառայողները դառնում են առավել պաշտպանված՝ հնարակություն ստանալով իրենց մասնագիտական գործունեությունն իրականացնելիս առաջ գործուրկ միայն օրենսդրությամբ նախատեսված գործառությունով: Գործունեությունը կալվածներով պրոֆեսիոնալիզմի և իրենց վերապահված լիազորությունների նույնականացներում՝ նրանք միաժամանակ երաշխիքներ են ստեղծում քաղաքացիավարական գործուրկրատիխայի կայուն գործունեության և բնականու ժողովրդավարացման համար:

Խաղաղության մշակույթի գործառնան առումով հիմնավորված է այն, Կրթության խնդիրն է հաստատել տևական խաղաղություն: Այն ամենը, որ կարող աղաքաբանության մեջ պատերազմներից հեռու պահելն է» (3. Գալրության խնդիրն է հաստատել խաղաղության մշակույթը միավորում է միջանց փոխլրացնող մի շարժություն և արժեքներ, որոնք, հայես գալու միասնության մեջ, ազգային անվտանգությունը մեկնում են որպես՝ մարդկանց գոյատևումը ապահովող հիմնական գործառնան:

պահանջմունքների բավարարման, սոցիալական կարիքի կառավարման, ճարդու և կողոգիայի զարգացման գործընթաց: Այս տրամարանությամբ խաղաղության մշակույթը հնարավորություն կտա ՀՀ ԱՍՍ արդիականանալ 1999 թ.-ին ընդունված ՍԱԿ-ի խաղաղության մշակույթի գործողության ծրագրի հիման վրա՝ ուղղորդվելով անրագրված ուր հենասյուներով՝ կրթություն, կայսոն զարգացում, ճարդու իրավունքներ, գեղերային հավասարություն, քաղաքացիական հավասարություն, փոխմբռնում, համերժողականություն ու համերաշխություն, մասնակցային հաղորդակցում և տեղեկատվության անվճար հոսք, միջազգային խաղաղություն և անվտանգություն: Այս շրջանակներում ատենախոսը կարևորէ է գեներալ-մայոր Յ. Ս. Քորանջյանի այն մոտեցումը, համաձայն որի՝ «Հարավային Կովկասի կայուն զարգացման համար բնական կիներ անվտանգության և դրան առնչվող խնդիրների նկատմամբ բազմավեկտոր մոտեցում ցուցաբերել, ինչը կապ կատեղի տարածաշրջանում բոլոր հիմնական դերակատարների՝ Հայաստանի, Աղբեջանի, Վրաստանի, Ռուսաստանի, ԱՄՆ-ի, Թուրքիայի և Իրանի, ինչպես նաև ԵԱՀԿ, ԵԵ-ի, ԵՍ-ի, ՀԱՊԿ-ի, ՆԱՏՕ-ի ԵԱԳիւ և ՍԵՏՀ կազմակերպությունների միջև»: Արդեն 1994 թ. ՀՀ-ում մասնակցում է ՆԱՏՕ-ի «Գործնկերություն հանուն խաղաղության» ծրագրին՝ համագործակցելով բարձր տեխնոլոգիաների և գիտության ոլորտներում ՆԱՏՕ-ի կառույցներում ռազմական կրթության և քաղաքացիական արտակարգի իրավիճակների պյանավորման նախագծերում: Տվյալ ծրագրի շրջանակներում 2003 թ. հունիսին ՀՀ-ում առաջին անգամ անցկացվեց զորավարժություն, որին մասնակցեց 400 հոգուց բաղկացած զորակազմ՝ ՆԱՏՕ-ի գործնկեր 19 երկրներից (ԱՄՆ, Ռուսաստան, Մեծ Բրիտանիա և այլն): 2004 թ. մինչ այսօր Հայաստանը մասնակցում է ՆԱՏՕ-ի դեկավարությամբ իրականացվող խաղաղապահական գործողություններին: Այս գործներացներին զուգահեռ Հայաստանը, լինելով ՄՊՀ անդամ, մասնակցեց «Հավաքական անվտանգության պյանամագրի կազմակերպության» (ՀԱՊԿ) ստեղծման աշխատանքներին որպես ՌԴ ռազմավարական դաշնակից:

Փաստորեն նեգատիվ և պոզիտիվ դրսերումներով համերձ՝ խաղաղության մշակույթը ժողովրդավարական լեգիտիմության և ռազմավարական մասնակցության նկատմամբ իր քաղաքականությունը մշակում է ելենով պետության ու հասարակության, հասարակական կյանքի հանրային ու մասնավոր ոլորտների միջև նոր աշխարհակարգի ծևավորման արժեշահային համակարգի բնույթից: Խաղաղության մշակույթը ենթադրում է, որ ժողովրդավարական լեգիտիմության և ռազմավարական մասնակցության փոխհարաբերությունների ապահովման կարևորագույն առանձքը ՀՀ պետական կառավարման համակարգի թափանցիկության ապահովումն է: Այդ առումով պետական կառավարման աստիճանակարգության կառուցվածքում անհրաժեշտ է իրավունքի գերակայություն, արդարություն, սոցիալական երկխոսություն, սերունդների համերաշխություն, ռազմավարական հեռատեսություն, արդյունքի կառավարում և Government Relations (GR) տեխնոլոգիաներ՝ միտված ժողովրդավարական լեգիտիմության: Արդյունքում կընդարձակվեն փոխհամագործակցության տիրույթներ՝ միևնույն մակարդակի տարրեր հաստատությունների միջև ապահովելով փոխհամաձայնեցված որոշումներ ընդունելու հնարավորությունները: Այս դեպքում քաղաքացի-կառավարման մարմին ուղղակի փոխազդեցությունը կնպաստի համեմատարար կարծ ժամանակում ՀՀ քաղաքացիների հիմնախնդիրների լուծմանը:

Ժողովրդավարական լեգիտիմության և ռազմավարական մասնակցությունը ներառելով քաղաքական, տնտեսական, մշակութային, մարդասիրական և բնապահպանական ոլորտներում հարաբերական անկախության մեջ գործառնող ծրագրեր, ենթադրում է ինչպես քաղաքակարգությունների երկխոսություն, այնպես էլ համապատասխան գիտատար պաշտամերի առկայություն: Նշված պահանջները խիստ

արդիական են նաև ՀՀ-Սկիյուռք-ԼՂՀ խաղաղության մշակույթի համար. «Կրթությունը ավանդաբար մեծ դեր ունի Հայաստանում: Գիտակրթական համակարգի կառավարման արդյունավետությունը, միջազգային ներգրավվածության ոչ բավարար նակարողակարգը, ինչպես նաև յուրաքանչյուրի համար մասնագիտական կրթության ոչ լիարժեք մատչելիությունը սպառնալիքներ են ազգային անվտանգության համար»:

Այս համատեքստում հայ ազգային ինքնության արդիականցման գերխմնիդրը մրցունակ սերնդի ծևավորումն է ազգապահպանան և խաղաղապահպան արժեքների համաժամանակյա գործառնան նտահոգություններով: Խաղաղապահպանությունը որպես համակարգային անբողջություն, ներառում է խաղաղապահկանական գիտելիքներ, հմտություններ և արժանիքներ, որոնք իհննված են ինքնակարգապահության, հանդուրժողականության և այլակարգության վրա: Խաղաղապահպան կրթությունը ՀՀ ազգային անվտանգության իիմնարար արժեքներն ապահովող մի գործներաց է, որտեղ անձի սոցիալականացման արժեքայնությունը պայմանավորված է կառավարող ընտրանու իրականացրած իշխանության լեգիտիմացման գործներացի որպեսվով: Արդյունքում ժողովրդավարական լեգիտիմության և ռազմավարական կայունության պյանանակություն է ստանում մասնակցել աշխատանքի միջազգային նոր բաժանմանը որին գրեթելով «խաղաղապահպանությունը նորարության հիմքն է» կարգախոս և պահպանելով համակեցության կանոնները (modus vivendi):

Այս առումով անհրաժեշտ է պատմություն հոլովույթում ծևավորված ազգային լավագույն ավանդույթները՝ արարող սկիզբ, աշխատասիրություն, հանդուրժողականություն և այլն, զուգամիտել Արևոտարքի կրթագիտական նորարարություններին, որոնք, արդիականացնելով ազգային ինքնությունը, կշահարդեն նորան կրթական նոր մեթոդների հետ համագործակցության: Կարևորելով մարդկային ռեսուրսների ռազմինալ կառավարում՝ կրթությունը դարձել է համագործակցության և ինքնարացման այնպիսի ցանց, որը ռազմավարական կայունության ապահովման նկատառումներով ներառում է հիմնախնդրի շարունակական, ազատ քննարկումների, տարաբնույթ գաղափարների ժողովությունը:

Այսպիսով՝ խաղաղության մշակույթը հրատապ է դարձել ՀՀ-ում ժողովրդավարական լեգիտիմության և ռազմավարական կայունության ապահովման տիրույթներում ստեղծելով ուրույն շիման միջավայր, որը հայ մարդուն հնարավորություն է տալիս դուրս գալ «փակ» համակարգի և քաղաքակրթական երկխոսության հարատ կառուցարգեր ծակել: Յա ինքնության բնականուն արդականացման, գլոբալ քաղաքացիական հասարակությունում հայության անվտանգ կեցության ապահովման և զարգացման նախադրյալներ ստեղծելու նկատառումներով կարուր նշանակություն ունի փոխորդակցության դաշտի ծևավորումը, ինչին հավակնում է «Հայկական աշխարհ» նախագիծը:

Այդ իսկ պատճառով՝ «Հայկական աշխարհի» ցանցակենտրոն կառուցվածքում խաղաղության մշակույթի միջոցով ազգային միջազգային անվտանգության և անվտանգության ապահովման տիրույթներում աշխարհի տարրեր հատվածներու և արվեստի ընտրանու հայերի ջանքերու համախմբում են ՀՀ պետությունը, եկեղեցին, գիտության և արվեստի ընտրանու ներկայացուցիչները: Փաստորեն խաղաղության մշակույթը ժողովրդավարական լեգիտիմության ապահովման հեռանկարում ընդարձակվելու համագործակցության պատճառականաւությունը: «Հայկական աշխարհի» գործումներությունը խաղաղության մշակույթի կայացման և զարգացման գործներում կարևոր նշանակություն ունի ՀՀ և ԼՂՀ-ի ազգային անվտանգության պաշտպանության, ինչպես նաև Սփյուռքի հայրենակիցների շահերի վերլուծության և կանխատեսման նկատառումներուվ:

«Եզրակացություններ և առաջարկություններ» նասում ամփոփված են ատենախոսության արդյունքները, դունց հիման վրա կատարված են առաջարկություններ: Ստացված արդյունքներից հարկ է առանձնացնել հետևյալները:

1. Քաղաքական լեզիտիմությունն հշխանության իրականացման արդիականացվող մշակույթի և կառավարման աստիճանակարգային և ցանցային գիտելիքների համադրումն է, որի օգնությամբ իրականացնում է ԱԱԱ ընդարձակված օրակաց՝ կանխելով լեզիտիմության ճգնաժամը ապակենտրոնացված կառավարման, բազմադրային քաղաքական գործունեության, մրցակցային նաև ակցության և կողեւկով անվտանգության համակարգի (ԿԱՅ) ներդրման միջոցով:

2. Արդի տեղեկատվակահայորդական տեխնոլոգիաների կիրառմամբ քաղաքական լեզիտիմությունը բազմամակարդակ խաղային բնույթ ունի: Քաղաքական լեզիտիմության և կայուն զարգացման փոխհարաբերություններն իրենց բազմաչփությամբ երաշխավորում են քաղաքական համակարգի անվտանգությունը՝ ապահովելով մեծամասնության համաձայնության, հավատի և վստահության, գիտելիքի արդիականացման, արդարության (ուժի, ավանդույթի, հարստության, գիտելիքի), հնագանդության, մասնակցության, ազդեցության գործառույթները լեզիտիմության գործընթացում:

3. ՀՀ ԱԱԱ ընդարձակված օրակարգը որպես ապագայի կառավարման ցանցային և աստիճանակարգային համակարգ, նպակառուված փոփոխականների օգնությամբ ժողովրդավարացնում է կարիքի բավարարման և սպասումների բացահայտման գործընթացը՝ նվազեցնելով կամ բացանուվ հասարակության օտարումը: Այս համատեքսում սոցիալական երկխոսությունը ենթադրում է նպատակամետ ռացիոնալություն, արժեքային ռացիոնալություն, գիտելիքի լեզիտիմություն, ռազմավարական զարգացման պահանջորդություն և փոփոխությունները:

4. ՀՀ ԱԱԱ-ը՝ որպես ներքին և արտաքին սպառնալիքների, ռիսկերի և ապագայի ռացիոնալ կառավարման գործընթաց, արդիականացնում է գիտելիքի լեզիտիմության քաղաքակրթական փոխակերպումները: Վերջինս ժողովրդավարացնում է ռազմավարական գիտելիքները՝ պայմանավորելով լեզիտիմության կապը ինչպես պետականացիության մշակույթի լեզվամտածողության նորարարացնան, այնպես էլ իմացարանական, խորհրդանշանային, արխիվային, բանակցային, միֆային տեղեկատվակահայորդական մեխանիզմների արդիականացման հետ:

5. Ժողովրդավարական լեզիտիմություն ապահովելու նկատառումներով հայ հասարակությունը տարաբնույթը արժեքները կրող դերակատարների գործառման արդյունավետությունը ենթադրում է «կենտրոն-ծայրամաս» հավասարաչափ զարգացում՝ ցանցային կառավարման միջոցով: Լեզիտիմության ճգնաժամի հորձանություն հայտնված սոցիալական նոր խճերը, հիասքանչելով և օտարվելով՝ «նոր ժողովրդավարական» առաջին սերնդի քաղաքականությունից, խզում են կապերը նրանց հետ և հեղափոխականացնում անցունային փոխակերպումների գործընթացը: Իշխանական հարաբերությունները քաղաքական զարգացման ճգնաժամերից դուրս երեւլու նոր ժողովրդահաճ դիցարանությամբ սոցիալական նոր խճերը իրենց գիտելիքներով, կապերով փորձում են զրահեցնել «նոր ժողովրդավարների» երկրորդ սերնդի դերակատարումը՝ քատերականացնելով ժողովրդավարական լեզիտիմության հաստատման գործընթացները:

6. Ժողովրդավարական լեզիտիմության հաստատման գործընթացները նպաստում են քաղաքական ազգի կայացմանը, որն էլ ՀՀ-ում արդիականացնում է ազգային շահը՝ ներառելով գաղափարական բազմակարծություն, համագործակցություն, ինտեգրվածություն և պատմականություն: Այս սկզբունքները իրենց համակարգային բնույթով ներառում են տարբեր դերակատարներ, սոցիալական ցանցեր, ազդեցության միջոցներ և նպատակադրան մոդուլներ, արժեքային կողմնորոշչիչներ, նորմատիվային կարգավորիչներ, գիտելիքներ և հոլովեր, ինստիտուցիոնալացման գործընթացները, հա-

ղորդակցական տիպեր և այլն: Քաղաքական լեզիտիմացման նկատառումներով ՀՀ-ում ԱԱԱ պատասխանատվությունը բաշխվում է բայ պետական իշխանության ճյուղերի կուսակցությունների, շահերի խմբերի և այլ սոցիալական միավորների միջև:

7. Լեզիտիմ ժողովրդավարությունը ենթադրում է մարդկային ռեսուրսների կառավարման ռազմավարության մշակում միտված անվտանգության քաղաքականության արդիականացմանը: Այս գործընթացում կարևոր դեր են խաղում առկա ռեսուրսների մորիկանացման և բաշխումը, որով էլ պայմանավորված է քաղաքական համակարգը բնույթը:

8. Յայ հասարակությունում տարաբնույթ արժեքները կրող սոցիալական միավորների գործունեության արդյունավետության տեսակետից նպատակահարմար ենք համարում շեշտել լեզիտիմացման մասին այնպիսի գիտելիքների կիրառումը, որը հենարակություն կտա ազգային անվտանգություն ապահովելով հեղափոխական (հակաեղափոխական) և կողումայացված մրնուրություն, տարբեր մակարդակների լիդերի միջև փոխադրում անհանդուրժողականությունը, ինչպես նաև հովանավորչությունը և վերահսկողությունը ԶԼՄ-ների վրա:

9. ՀՀ ԱԱԱ նկատառումներով սոցիալ-քաղաքական ցանցերը որոշիչ դեր ունի քաղաքական լեզիտիմության ռւսումնասիրման գործընթացում: Ցանցերի օգնության հնարավոր է նոդելավորել քաղաքական շուկան բացահայտելով նոր սպառնալիքներու դիմուլի ազը անցումից համախմբում փոխորոշակցության գործընթացում: Քաղաքական ցանցերի հայեցակարգը փոխում է պետության որպես քաղաքական դերակատարապահնական կերպարը՝ ծևակորելով պետական աստիճանակարգության համակարգական և արդիականացման մեխանիզմներ:

10. Խաղաղության մշակույթը՝ որպես ՀՀ ժողովրդավարական լեզիտիմության ռազմավարական մասնակցության արդյունք արժեքներ կարտառում է անձի սոցիալականացման արժեքայնություն, խաղաղապահանություն, քաղաքացիական գիտելիքներ, հմտություններ՝ հիմնվելով ինքնակարգապահության, հանդուրժողականության և այլականության վրա: ՀՀ-ում խաղաղության մշակույթը ներդրումը ստեղծում է մարդկային տեխնիկական ռացիոնալ կառավարման ցանց՝ հիմված սոցիալական երկսուության, մրցակցային մասնակցության, շարունակական, ազատ քննարկումների տարաբնույթը մրցունակ գաղափարների և ծրագրերի գործառնան վրա:

11. Սոցիալ-քաղաքական ցանցերում շփումներն նպաստելով «Հայկական աշխարհի» գործառնան՝ գիտելիքի լեզիտիմության զարգացման միջոցով հնարավորությունը է տալիս պատասխանել արդի մարդուարավերներին: Խաղաղության մշակույթը ներդրումը ստեղծում է մարդկային տեխնիկական ռացիոնալ կառավարման ցանցը՝ հայկական աշխարհը՝ դաշնում է և ազգային, և գլուխական տական անվտանգության ապահովող դերակատար:

Ուսումնասիրման արդյունքում, հանգելով վերօշարադրյալ եղանակացությունների ներկայացնում ենք հետևյալ առաջարկությունները:

1. Ընդունել «Անվտանգության մասին» ՀՀ օրենք՝ նոր մարդակարության սկզբունքները ինստիտուցիոնալացնելով և մերժել քաղաքացիներին չիմնակուրված պատրամաքային «Հայկական աշխարհը» դաշնում է և ազգային, և գլուխական տական անվտանգության ապահովող դերակատար:

2. ՀՀ Ազգային անվտանգության ռազմավարությունը ներառել «իշխանությունը լեզիտիմության ապահովման մշակույթը» հասկացությունը՝ փորձելով կանխել փոփոխական մասնակցության գործունեությունը:

3. ՀՀ Ազգային անվտանգության ռազմավարությունը ներառել «իշխանությունը վերկացնությունը» հասկացության միջոցով՝ պահպանելով իշխանական հարաբերությունը:

բյունների լեզիտմացման և լեզաւացման փոփոխությունների միջև հավասարակշռությունը:

4. ՀՀ-ում ճրցունակ աշխատուժի արտագաղթը և կոռուպցիոն ռիսկերը նվազեցնելու և վարչատարածքային նիստորումների համաշափ զարգացման համար նորարացնել նախ միջին մասնագիտական կրթությունը, ապա մանր և միջին բիզնեսը՝ ստեղծելով և գյուղատնտեսական, և արդյունաբերական արտադրական կենտրոններ:

5. Ժողովրդավարական անցումից համախմբում գործընթացում քաղաքական լեզիտմացում իրականացնելու տրիպարտիզմի տիրույթներում, որի պարագայում կառավարող-բիզնես ընտրանիները և արիեստակցական միությունները իրենց գործունեությամբ իմաստավորելով լեզիտմացման գործընթացը իրականացնում են բարեփոխումներ վերևից՝ ներառելով թե՝ ավանդական, թե՝ արդիական արժեքներ:

6. ՀՀ-ում ժողովրդավարական անցումից համախմբում իրականացնել «լավ կառավարման» սկզբունքների միջոցով՝ կարևորելով ՀՀ ԱՍՍ արդիականացման քազմակերպությունը: Ուստի սոցիալ-քաղաքական ցանցերի դերը անվտանգության քաղաքանակության արդիականացման գործընթացում անհրաժեշտ է դիտարկել ոչ թե «նպատակ-միջոց», այլ «նպատակ-գործընթաց» հարաբերության հայեցակետով:

7. ՀՀ քաղաքական շուկայի արդիականացման համար ինստիտուցիոնալացնել GR մասնակի կարգավիճակը, որը կարողանա պետություն-բիզնես միջուրուսային տիրույթներում նորարացնել քաղաքական լեզիտմության արժեհամակարգը:

Դեռազուության հիմնական արդյունքներն արտացոլված են հեղինակի կողմից հրատարակած հետևյալ գիտական աշխատություններում:

1. Հովսեփ Մովսեսյան, Քաղաքական գերիշխանության լեզիտմության հիմնախնդիրները կերպափոխվող հասարակություններում, «Կրթությունը և գիտությունը Արցախում», N 1-2, 2009, էջ 169-174:
2. Հովսեփ Մովսեսյան. Քաղաքական իշխանության լեզիտմության արժեքային քազմաշափությունը, ԵՊՀ «ԲԱՆԲԵՐ» գիտական հանդես, միջազգային հարաբերություններ, քաղաքափոխություն. N 134.6, Երևան, 2011, էջ 62-69:
3. Հովսեփ Մովսեսյան, Քաղաքական լեզիտմացման որպես ազգային անվտանգության ապահովման գործընթաց, ԵՊՀ իշկանի մասնաճյուղ, «Ակունք» գիտական հոդվածների ժողովածու. N 3 (6), Երևան, 2012, էջ 68-79:
4. Հովսեփ Մովսեսյան, Պետական իշխանության լեզիտմության արժեքային համակարգը ավանդական հասարակություններում. ԵՊՀ իշկանի մասնաճյուղ, «Ակունք» գիտական հոդվածների ժողովածու. N 2 (5), Երևան, 2012, էջ 85-95:
5. Հովսեփ Մովսեսյան, Սոցիալական ցանցերի հիմնախնդիրները ՀՀ ազգային անվտանգության կայացման գործընթացում. Երևանի պետական համալսարանի պատմության ֆակուլտետ, «Տարեգիր», Բ, 2010, էջ 202-219:
6. Մարիամ Մարգարյան, Հովսեփ Մովսեսյան, Քաղաքական իշխանության լեզիտմությունը ՀՀ ժողովրդավարական համախմբան գործոն. ՀՀ Պետական կառավարման ակադեմիա, «Հանրային կառավարում» գիտական հանդես, 4 2012, էջ 158-166:
7. Մարիամ Մարգարյան, Հովսեփ Մովսեսյան, ժողովրդավարական լեզիտմության հաստատման առանձնահատկությունները ՀՀ-ում. 21-րդ Դար, «Նորավանք» գիտական հիմնադրամի հանդես, N 1 (47), Երևան, 2013, էջ 118-142:

МОВСЕСЯН ОВСЕП ИСРАЕЛОВИЧ

ПРОБЛЕМА ОБЕСПЕЧЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ В КОНТЕКСТЕ ЛЕГИТИМНОСТИ ПОЛИТИЧЕСКОЙ ВЛАСТИ

Диссертация на соискание ученой степени кандидата политических наук по специальности 23.00.02 – «Политические институты и процессы»

Защита состоится 6 июня 2013г. в 15.00 часов на заседании специализированного совета 056 ВАК РА, действующего по адресу ул. К. Улнеци 56/6, Ереван 0037, Республика Армения

РЕЗЮМЕ

Основной задачей диссертационного исследования является выявление проблем обеспечения национальной безопасности РА в контексте легитимности политической власти. Структура работы соответствует целям и основным задачам исследования и состоит из введения, трех глав, выводов, списка использованной литературы и приложения. В введении обосновывается актуальность исследования, представлены основные цели и задачи, теоретическое и прикладное значение, а также методология исследования.

В первой главе «Обеспечение национальной безопасности, как приоритета легитимности государственной власти» автор системно изучил трансформации социально-психологической, цивилизационной и институциональной измерений понятий «легитимность» и «безопасность» в процессе развития современных информационно-коммуникационных технологий. Именно в этих измерениях по-новому рассмотрена ценностная система, определяющая многомерные изменения теории легитимности М.Вебера, Д. Истона, С. Липсета, Дж. Роулса, Ё. Хабермаса, О. Хеффена, П. Бурдье.

В рамках парадигмы «транзит-консолидация» для целенаправленного управления обеспечения национальной безопасности проанализированы такие взаимоотношения традиционных и современных ценностей, которые способствуют укреплению международного авторитета государства, установлению конституционализма, а также легитимной модернизации знаний об управлении с помощью триpartizma.

Принимая в основу подходы теоретиков расширенной повестки обеспечения национальной безопасности (Б.Бузан, Ё. Галтунг), автор подчеркивает необходимость гармоничного функционирования институционально-нормативной, информационно-коммуникативной, цивилизационной, морально-этической подсистем политической системы с помощью взаимодополнения политики комплементаризма и сотрудничества.

С этой точки зрения обоснованы возможности модернизации политической системы посредством веры, доверия, авторитета, справедливости, толерантности, поддержки по отношению к политической власти.

Во второй главе работы «Политика обеспечения национальной безопасности в РА и процесс политической легитимации» рассмотрена универсальная ценность демократической легитимности, обусловленная развитием политической системы. С целью предотвращения маргинализации политического и экономического рынков РА обосновывается проблема модернизации «национального духа» в РА в контексте легитимности политической власти.

В данном контексте рассматривается коррупция как угроза национальной безопасности.

С целью повышения эффективности государственного управления РА подчеркивается необходимость формирования программного научного обеспечения и систем оценки

эффективности управления через внедрение научно-аналитической парадигмы. Автор придерживается подхода, что качество любой реформы обусловлено уровнем прозрачности участия и конкуренции.

Подобный системный подход оправдан, так как на современном этапе интеграции и глобализации расширяется сетевое управление.

Как новая форма модернизации политика безопасности, политическая сеть между государством и общественно-политическими институтами является пространством установления комплексного коалиционного взаимопонимания. Оно эффективно в том случае, если основной актор политической легитимности – правящая элита, способен вести диалог на уровне государство-общество-гражданин, вводя в повестку проект реформ, основанный на принципах «хорошего управления». С помощью последних, каждая подсистема политической системы, имея собственные обязанности предотвращения угроз национальной безопасности, прогнозирует механизмы управления возможных опасностей и рисков, которые препятствуют демократической легитимности.

В третьей главе «Легитимность политической власти, как гарант модернизации стратегии национальной безопасности РА» автор в контексте модернизации легитимности политической власти РА по-новому рассматривает принципы хорошего управления и культуры мира, сопоставляя как конституционную и социально-психологическую, так и морально-этическую ценностные системы.

Их естественная деятельность в РА, повышая и качество демократии, и уровень консолидации, способствует модернизации обеспечения национальной безопасности с помощью научно-аналитической парадигмы. Только в этом случае в РА будет сформирован благоприятный режим для осуществления сотрудничества общество-частный сектор (PPP-Public-Private Partnerships). При естественном функционировании этих двух систем с целью снижения новых рисков и угроз против обеспечения национальной безопасности РА подчеркивается необходимость предотвращения безответственных действий маргиналов с целью установления культуры позитивного мира. В этом плане обоснована необходимость прозрачности процесса реформирования и функционирования GR технологий в системе обеспечения национальной безопасности Республики Армения.

MOVSESYAN HOVSEP
MAIN ISSUES OF PROVIDING NATIONAL SECURITY OF THE REPUBLIC OF ARMENIA IN THE CONTEXT OF LEGITIMACY OF POLITICAL AUTHORITY
“Dissertation under 23.00.03 chiper-“Political Institutions and Processes” (Political sciences) aspiring to earn a PhD in Political Sciences. The public defense of the dissertation will take place on june 6, 2013 at 15.00, in the National Strategic Research Institute under the MoD of RA at the 056 HAC Specialized Chamber session
(Address: K. Ulnetsi str. 56/6, Yerevan 0037, Republic of Armenia)

SUMMARY

The main goal of the research is to identify the main issues of providing national security of the Republic of Armenia in the context of legitimacy of political authority. The structure of the thesis corresponds to the aims and tasks of the research, and consists of an introduction, three chapters, conclusions, bibliography and references. The introduction presents the relevance of research, main tasks and objectives, theoretical and applied meanings, as well as the research methodology.

The first chapter-“Provision of National Security, as Priority of Legitimacy of State Power” the author systematically examines the socio-psychological, civilizational and institutional measurements of the concepts of legitimacy and security in the process of development of modern informational-communicational technologies. These measurements consist of new considerations of the system of values embodied in multidimensional changes of theory of legitimacy of M. Webber, D. Iston, S. Lipset, G. Rowels, Y. Habermas, C. Haffen, P. Bourdieu. For targeted management of the provision of national security in the paradigm of “transit-consolidation” interrelations of traditional and modern values have been analyzed, which stimulate the strengthening of the country’s international prestige, sustainment of constitutionalism, as well as the legitimate modernization of knowledge of governance with the help of tripartism. Taking into consideration the approaches of theorists of the expanded agenda of providing national security (B. Busan, Y. Galtung), the author underlines the necessity of harmonic functioning of institutional-normative, information-communicational, civilizational, and moral-ethical subsystems of the political systems through complementarianism and cooperation policies. The possibilities of modernization of the political system are validated thruogh this point of view with the help of hope, belief, authorship, justice, tolerance and their support for authorities.

The second chapter - “The policy of providing national security in the Republic of Armenia and the process of political legitimacy” condisers the universal values of democratic legitimacy contracted with the development of the political system. In order to prevent marginalization of political and economic markets of the RA the problem of modernizing the RA “National Soul” is justified in the context of political legitimacy. In this context, the author considers corruption as a threat to national security.

To improve the efficiency of public administration in the RA the necessity of program formation, science provision and the system of estimation of management efficiency through the implementation of scientific-analytical paradigms is highlighted. The author is of the approach that the quality of any reform is due to the level of transparency, participation and competition.

Such a systematic approach is justified, because at the present stage of integration globalization expands network management. As a new form of modernization of the security policy, the political network between the state and the sociopolitical institutions is considered a field to establish a comprehensive coalitional understanding. It is effective in the event that the main actor of political legitimacy - the ruling elite is able to engage in dialogue at the level of state-society-citizen, introducing the draft agenda of reforms based on the principles of "good governance." With the assistance of the latter, each subsystem of the political system, having its own obligations for preventing national security threats, predicts the possible mechanisms of management of threats and risks that hinder democratic legitimacy.

In the third chapter - "The legitimacy of political power, as the guarantee of the modernization of the RA National Security Strategy," the author newly examines the principles of good governance and culture of peace in the context of the modernization of political power in the RA, comparing constitutional and sociopsychological, as well as moral and ethical value systems.

Their natural functioning in the RA, increasing the quality of democracy and the level of consolidation will contribute to the modernization of national security through the use of scientific and analytical paradigms.

Only in this case the RA will generate a favorable regime for the implementation of the Public-Private Partnership (PPP). With the natural functioning of these two systems in order to reduce new risks and threats against the provision of national security of the RA the need to prevent irresponsible actions of marginal groups for the purpose of establishing a positive culture of peace is emphasized. In this context the necessity of transparency in the process of reform and functioning of GR technologies in the system of providing national security of the RA is justified.

A handwritten signature in black ink, appearing to read "S. Slobodan".